

مجموعه دستورالعمل ها و شیوه‌نامه‌های عملیات بازار باز

به انضمام فرم‌ها و نمونه قراردادهای

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

اداره عملیات بازار باز

ویرایش اول: آذرماه ۱۳۹۹

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مجموعه دستورالعمل ها و شیوه نامه های عملیات بازار باز

به انضمام فرم ها و نمونه قراردادها

ویرایش اول: آذرماه ۱۳۹۹

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: دستورالعمل انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه
۹	فصل دوم: شیوه نامه اجرایی انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه
۲۵	فصل سوم: شیوه نامه استفاده از توافق باز خرید منطبق با شریعت در بازار بین بانکی ریالی
۳۷	فصل چهارم: قرارداد ودیعه
۴۱	فصل پنجم: وکالتنامه در خصوص توثیق، فروش و انتقال انواع اوراق بهادار، ارز و طلا
۴۷	فصل ششم: دستورالعمل اجرایی معاملات در بازار بین بانکی ریالی
۵۷	فصل هفتم: شیوه نامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی
۶۳	فصل هشتم: شیوه نامه نحوه محاسبه و نگهداری سپرده قانونی بر اساس روش میانگین گیری

مقدمه

پس از تسلط سیاست‌های مالی بر سیاست‌های پولی در کشورهای صنعتی و پیشرفته در دهه ۱۹۷۰، بانک‌های مرکزی برای حرکت به سمت هدف ثبات قیمت‌ها، کنترل مستقیم عرضه پول از طریق نظارت بر کل‌های پولی^۱ را به عنوان یک هدف میانی در نظر گرفتند. در این دوره، اغلب بانک‌های مرکزی اهداف کلان پولی برای خود ترسیم کرده بودند، اما افزایش نرخ تورم در دهه ۱۹۷۰ و نیز ابداعات مالی مستمر باعث شد تا سرعت گردش پول در کوتاه‌مدت تغییر نموده و پیش‌بینی تابع تقاضای پول و به تبع آن تامین اهداف رشد کل‌های پولی دشوار و حتی غیرممکن شود. از این‌رو، مقامات پولی برای دنبال نمودن اهداف تورمی و در کل برای کنترل متغیرهای کلان اقتصاد به استفاده از ابزارهای غیر مستقیم روی آوردند. سیاست نرخ بهره یکی از این ابزارهاست که طی چهار دهه اخیر توسط اغلب بانک‌های مرکزی پذیرفته شده و اجرای سیاست پولی بر تنظیم (یا هدف‌گذاری) یک نرخ بهره کلیدی بنا شده است. **تنظیم نرخ بهره اغلب از مجرای بازار بین بانکی و با استفاده از ابزارهای غیرمستقیم سیاست پولی بانک‌های مرکزی انجام می‌شود.** این ابزارها عمدتاً شامل عملیات بازار باز^۲ و تسهیلات قاعده‌مند^۳ می‌باشد که در این میان نقش عملیات بازار باز، کلیدی و غالب است.

با توجه به اثبات کارآمدی ابزارهای غیرمستقیم سیاست پولی و جایگزینی مناسب آنها با ابزارهای مستقیم سیاست پولی برای کنترل تورم توسط بیشتر بانک‌های مرکزی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، پس از انجام مطالعات گسترده و بررسی مختصات انواع ابزارهای نوین سیاست پولی و اطمینان از کارایی موثر این ابزارها در کنترل تورم، به بومی‌سازی ابزارهای موصوف پرداخته و پس از بررسی ابعاد فقهی و رفع ابهامات شرعی آنها، در جهت نوین‌سازی چارچوب سیاستگذاری پولی بانک مرکزی و هم‌راستا نمودن آن با الگوهای موفق جهانی گام برداشته و رهیافت جدیدی برای سیاست پولی خود ترسیم نموده است. در رهیافت جدید سیاست پولی، اولین و کلیدی‌ترین گام، چرخش از ابزارهای مستقیم و دستوری سیاست پولی به ابزارهای غیرمستقیم بازارمحور سیاست پولی است که این امر مستلزم فراهم نمودن زمینه پیاده‌سازی و

¹ Monetary Aggregates

² Open Market Operations (OMO)

³ Standing Facilities

اجرای عملیات بازار باز می‌باشد. در همین راستا طی سالهای ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ مجموعه ای از دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌هایی در این زمینه با مشارکت و همراهی متخصصان پولی و بانکی،

نخبگان دانشگاهی و بانکی و تکیه بر تجارب و تخصص کارشناسان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تدوین شده است.

کتابچه حاضر دربردارنده مجموعه مقررات مرتبط جدیداً تدوین‌شده مرتبط با رهیافت جدید سیاست پولی و نیز مقررات به‌روزرسانی‌شده موجود است که با بهره‌گیری از تجربه موفق دنیا و بومی‌سازی آن تدوین شده است. این کتابچه مشتمل بر هشت فصل به ترتیب دستورالعمل اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی»، شیوه‌نامه اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه»، شیوه‌نامه «استفاده از توافق با خرید منطبق با شریعت در بازار بین بانکی ریالی»، «قرارداد ودیعه»، «وکالت‌نامه در خصوص توثیق، فروش و انتقال انواع اوراق بهادار، ارز و طلا»، دستورالعمل اجرایی «معاملات در بازار بین بانکی ریالی»، شیوه‌نامه اجرایی «عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی» و شیوه‌نامه «نحوه محاسبه و نگهداری سپرده قانونی بر اساس روش میانگین‌گیری» می‌باشد.

فصل اول

دستورالعمل
اجرایی «انجام
عملیات بازار باز
و اعطای اعتبار
در قبال اخذ
وثیقه توسط
بانک مرکزی»

دستورالعمل اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در

قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی»

(مصوب یکپهزار و دویست و شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۱/۲۷ شورای پول و اعتبار و اصلاحات جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۳)

ماده ۱: تعاریف: معنی واژه‌ها و عبارات به کار رفته در این دستورالعمل به شرح زیر است:

- (۱) «**بانک مرکزی**»: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- (۲) «**مؤسسه**»: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی یا تأسیس شده بر اساس قوانین جاری
- (۳) «**اوراق بهادار**»: انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه داری کل کشور
- (۴) «**عملیات بازار باز**»: خرید و فروش اوراق بهادار بین بانک مرکزی و بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در بازار پول
- (۵) «**هیات عامل**»: هیات عامل بانک مرکزی
- (۶) «**کمیته**»: متشکل از مدیران اداره اعتبارات، اداره معاملات ریالی، اداره عملیات بازار باز با مسئولیت مدیر اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی بانک مرکزی
- (۷) «**بازار**»: بازار بین بانکی ریالی
- (۸) «**نرخ سود هدف**»: نرخ سود سیاستی مورد نظر بانک مرکزی به منظور هدایت نرخ سود در بازار بین بانکی در چارچوب مصوبات شورای پول و اعتبار
- (۹) «**دامنه نرخ سود هدف**»: دامنه نرخ سود هدف شامل سقف و کف نرخ سود معاملات در بازار بین بانکی است که بانک مرکزی می تواند مداخله ای ننماید
- (۱۰) «**کمیسیون**»: کمیسیون اعتباری بانک مرکزی
- (۱۱) «**وثیقه**»: طلا، ارز و اوراق بهادار
- (۱۲) «**اعتبار**»: خطوط اعتباری و سپرده‌گذاری بانک مرکزی نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

- ۱۳) «اعتبار بین روز»: اعتبار اعطایی توسط بانک مرکزی به بانکها و مؤسسات اعتباری طی یک روز که در پایان روز باید تسویه شود
- ۱۴) «تاریخ تسویه»: تاریخ مورد توافق بانک مرکزی و بانکها و مؤسسات اعتباری برای تسویه اعتبار
- ۱۵) «شیوه نامه»: شیوهنامه اجرایی انجام عملیات بازار باز توسط بانک مرکزی
- ۱۶) «اداره عملیات بازار باز»: اداره مجری انجام عملیات بازار باز زیر نظر مستقیم ریاست کل بانک مرکزی
- ۱۷) «فرایند گزیر»: مجموعه اقداماتی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با هدف صیانت از منافع عموم و حفظ ثبات مالی در قبال مؤسسه اعتباری متوقف یا در معرض توقف به مورد اجرا می گذارد
- ماده ۲:** نرخ سود هدف، دامنه نرخ سود هدف و مقدار انحراف قابل قبول نرخ سود معاملات بازار بین بانکی از نرخ سود هدف توسط کمیته پیشنهاد و با تایید هیات عامل به صورت ماهانه و یا در صورت ضرورت هفتگی به تصویب هیات عامل می رسد.
- ماده ۳:** حجم و نوع عملیات بازار باز بر اساس نرخ سود هدف، حسب پیشنهاد کمیته و پس از تصویب هیات عامل به صورت هفتگی یا ماهانه تدوین و به اجرا گذاشته می شود.
- ماده ۴:** بانک مرکزی بنا به تشخیص هیات عامل هنگامی که نرخ سود در معاملات بازار بین بانکی از نرخ سود هدف فاصله می گیرد می تواند از طریق ابزارهای مداخله از جمله خرید و فروش اوراق بهادار و سپرده گذاری و سپرده گیری نرخ سود را به دامنه نرخ سود هدف برگرداند.
- ماده ۵:** اداره عملیات بازار باز با توجه به سیاست های تعیین شده از سوی هیات عامل نسبت به خرید یا فروش اوراق بهادار در بازار پول حسب مورد اقدام می نماید. تصمیم گیری در خصوص روش معاملات از جمله مکانیزم حراج، حجم معاملات، نرخ بازده و سایر موارد طبق شیوه نامه موضوع ماده ۱۳ توسط هیات عامل بانک تعیین خواهد شد.
- ماده ۶:** اعطای اعتبار به مؤسسه بر اساس اخذ وثایق مندرج در این دستورالعمل و در نرخ سود سقف دامنه صورت می پذیرد.

تبصره: موارد خاص در ارتباط با خط اعتباری و اخذ وثیقه برای بانک‌های دولتی و بانک‌های مشمول اصل ۴۴ قانون اساسی و در دوره انتقالی که عملیات بازار باز به طور کامل اجرایی گردد، با تشخیص کمیسیون و تایید رئیس کل بانک مرکزی امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۷: بانک مرکزی وثایق معرفی شده از سوی مؤسسه را به نرخ روز اعطای اعتبار ارزش‌گذاری می‌کند.

ماده ۸: اعتبار قابل اعطا بر اساس نرخ تعدیل ارزش وثایق به شرح ذیل می باشد:

۸-۱- ارز: حداکثر ۹۰ درصد ارزش وثیقه

۸-۲- طلا: حداکثر ۹۰ درصد ارزش وثیقه

۸-۳- اوراق بهادار: حداکثر ۹۵ درصد ارزش وثیقه

تبصره ۱: تاریخ سررسید اوراق بهادار نباید پیش از تاریخ سررسید اعتبار درخواستی مؤسسه باشد.

تبصره ۲: تعیین مقدار دقیق درصدهای فوق از اختیارات هیات عامل است.

ماده ۹: مؤسسه ضمن توثیق وثایق به بانک مرکزی اختیار لازم مبنی بر امکان تملک یا فروش وثایق در صورت عدم تسویه اعتبار از سوی مؤسسه را می‌دهد.

ماده ۱۰: چنانچه مؤسسه غیردولتی دچار اضافه برداشت شود و قادر به سپردن وثیقه‌های اشاره شده در این دستورالعمل نباشد، تا حداکثر سه بار در ماه و پنج بار در سال و تا حد معینی (که توسط هیات عامل تعیین می‌شود) با وثیقه گرفتن سهام مؤسسه و دارایی‌های واجد ارزش و با تشخیص هیات عامل این امکان برای مؤسسه فراهم می‌شود که طی ۴۵ روز اضافه‌برداشت خود را تسویه نماید و در صورتی که قادر به تسویه نشود با تشخیص هیات عامل وارد فرآیند گزیر می‌شود. از طرف دیگر، اضافه برداشت بیش از سه بار در ماه یا فراتر از حد معین شده توسط هیات عامل سبب قرار گرفتن مؤسسه در فرآیند گزیر می‌شود. در ضمن، در مدتی که مؤسسه اضافه برداشت را تسویه نکرده است حق توزیع پاداش و توزیع سود سهام (خارج از الزامات قانونی) را ندارد.

تبصره ۱: هیات عامل حسب صلاحدید مبالغ محدود اضافه برداشت مرتبط با نیاز نقدینگی روزانه بانک‌ها را تعیین و تسویه آن می‌تواند حداکثر تا ساعت ۱۲ روز بعد با تایید مدیر اداره ذیربط، صورت پذیرد.

تبصره ۲: بانک مرکزی در هیچ حالت حق تملک سهام وثیقه گرفته شده خود مؤسسه را ندارد و در صورت نکول، مؤسسه صرفاً می‌تواند (به وکالت) اقدام به فروش آن نماید.

تبصره ۳: در مورد مؤسسات دولتی و یا بانک‌های مشمول اصل ۴۴ قانون اساسی، در صورت تکرار و تداوم اضافه برداشت موارد به شورای پول و اعتبار گزارش و مورد اتخاذ تصمیم قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۱: بانک مرکزی در نرخ کف کریدور به طور نامحدود نسبت به اخذ سپرده از مؤسسه اقدام می‌نماید.

ماده ۱۲: شرایط و الزامات عضویت مؤسسه برای مشارکت در عملیات بازار بین‌بانکی و عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال وثیقه در شیوه‌نامه اجرایی این دستورالعمل تعیین می‌شود.

ماده ۱۳: شیوه‌نامه اجرایی این دستورالعمل به تصویب هیات عامل می‌رسد.

فصل اول : دستورالعمل اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی»

فصل دوم

شیوه نامه
اجرایی
«انجام عملیات
بازار باز و
اعطای اعتبار
در قبال اخذ
وثیقه»

شیوه نامه اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه»

(مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۴ هیات عامل بانک مرکزی)

با استناد به مواد ۱۲ و ۱۳ دستورالعمل «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی» مصوب یک هزار و دویست و شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۱/۲۷ شورای پول و اعتبار و اصلاحات آن مصوب یک هزار و دویست و هشتاد و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۰۳ شورای پول و اعتبار، شیوه نامه اجرایی دستورالعمل مذکور در ۴۹ ماده و ۱۵ تبصره به تصویب هیات عامل بانک مرکزی رسید:

بخش اول: تعاریف

ماده ۱: تعاریف: معنی واژه ها و عبارات به کار رفته در این شیوه نامه به شرح زیر است:

- ۱) «بانک مرکزی»: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۲) «مؤسسه»: بانک ها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی یا تأسیس شده بر اساس قوانین جاری
- ۳) «سازمان بورس»: سازمان بورس و اوراق بهادار
- ۴) «اوراق بهادار»: انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه داری کل کشور
- ۵) «عملیات بازار باز»: خرید و فروش اوراق بهادار بین بانک مرکزی و مؤسسه در بازار پول
- ۶) «بازار»: بازار بین بانکی ریالی
- ۷) «عضو»: مؤسسه عضو بازار بین بانکی ریالی
- ۸) «ذخایر»: مجموع وجوه در بازار بین بانکی شامل حساب جاری و حساب سپرده قانونی مؤسسه
- ۹) «نرخ سود هدف»: نرخ سود سیاستی مورد نظر بانک مرکزی به منظور هدایت نرخ سود در بازار در چارچوب مصوبات شورای پول و اعتبار
- ۱۰) «دالان نرخ سود»: دالان نرخ سود شامل نرخ های سود سقف و کف است که نرخ سود هدف در آن قرار می گیرد

- ۱۱) «وثیقه»: شامل طلا، ارز و اوراق بهادار
- ۱۲) «اعتبار»: خطوط اعتباری و سپرده گذاری بانک مرکزی نزد مؤسسه
- ۱۳) «اعتبارگیری قاعده مند»: اخذ اعتبار یک شبه از اداره عملیات بازار باز توسط مؤسسه در نرخ سود سقف
- ۱۴) «سپرده گذاری قاعده مند»: سپرده گذاری مؤسسه نزد اداره معاملات ریالی در نرخ سود کف
- ۱۵) «اعتبار بلندمدت»: اعطای اعتبار خارج از سازوکار اعتبارگیری قاعده مند و عملیات بازار باز
- ۱۶) «تاریخ تسویه»: تاریخ مورد توافق بانک مرکزی و مؤسسه برای تسویه اعتبار
- ۱۷) «شرکت سپرده گذاری»: شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه
- ۱۸) «مانده بدهی»: اصل، سود، وجه التزام و سایر هزینه های متعلق به اعتبار اعطایی به مؤسسه
- ۱۹) «فرایند گزیر»: مجموعه اقداماتی که بانک مرکزی با هدف صیانت از منافع عموم و حفظ ثبات مالی در قبال مؤسسه متوقف یا در معرض توقف به مورد اجرا می گذارد
- ۲۰) «کمیته»: متشکل از مدیران اداره اعتبارات، اداره معاملات ریالی، اداره عملیات بازار باز با مسئولیت مدیر اداره بررسی ها و سیاست های اقتصادی بانک مرکزی
- ۲۱) «کارگزاری بانک»: کارگزاری بانک مرکزی مستقر در اداره عملیات بازار باز

بخش دوم: کلیات

ماده ۲: هدف از انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه، مدیریت نقدینگی، کاهش نوسانات نرخ سود بازار و حفظ نرخ سود بازار در نزدیکی نرخ سود هدف است.

ماده ۳: نرخ سود هدف و دلان نرخ سود به صورت ماهانه توسط کمیته پیشنهاد می شود و به تصویب هیات عامل می رسد. جدول زمان بندی جلسات هیات عامل که جهت تصویب نرخ های سود برگزار می شود برای حداقل یک سال آینده توسط کمیته تهیه و در وبسایت بانک مرکزی منتشر می شود. حداقل فاصله میان جلسات هیات عامل چهار هفته و حداکثر شش هفته است.

ماده ۴: نتیجه جلسات هیات عامل در خصوص تصویب نرخ‌های سود در قالب بیانیه توسط کمیته تهیه و پس از تصویب هیات عامل در وبسایت بانک مرکزی منتشر می‌شود.

ماده ۵: اداره عملیات بازار باز می‌تواند در راستای اجرای مواد این شیوه‌نامه معاملات خود را با کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی انجام دهد.

بخش سوم: عملیات بازار باز

ماده ۶: اداره عملیات بازار باز در هر هفته حداقل یک‌بار عملیات بازار باز را اجرا می‌نماید و جدول زمان‌بندی اجرای عملیات بازار باز را برای یک‌سال آینده در وبسایت بانک مرکزی منتشر می‌نماید.

تبصره: در صورتی که به دلیل ثبات نرخ سود بازار نیازی به انجام عملیات بازار باز نباشد، اداره عملیات بازار باز عدم اجرای این عملیات را به اطلاع عموم می‌رساند.

ماده ۷: میانگین موزون نرخ سود معاملات با سررسید یک‌شبه در بازار برای حداقل چهار روز کاری در هفته، معیار ارزیابی عملکرد عملیات بازار باز است.

ماده ۸: معاملات مربوط به عملیات بازار باز می‌تواند در قالب ابزارهای «توافق با خرید»، «توافق با خرید معکوس»، «معاوضه ارزی» و «خرید یا فروش قطعی» بین اداره عملیات بازار باز و مؤسسه انجام شود.

ماده ۹: سررسید قراردادهای «توافق با خرید»، «توافق با خرید معکوس» و «معاوضه ارزی» یک هفته است و در صورت لزوم از یک روز تا ۹۰ روز می‌تواند تغییر یابد.

ماده ۱۰: اداره عملیات بازار باز، بر اساس پیش‌بینی جریان ورودی یا خروجی ذخایر در بازار به گونه‌ای میزان عرضه ذخایر را در بازار تغییر می‌دهد که نرخ سود در بازار به نرخ سود هدف نزدیک شود.

ماده ۱۱: تغییر در عرضه ذخایر (تزریق یا جذب) در عملیات بازار باز شامل حجم، نوع قرارداد، سررسید و ... توسط اداره عملیات بازار باز به صورت هفتگی - و در صورت لزوم روزانه - پیشنهاد و پس از تایید رئیس کل بانک مرکزی به اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۱۲: در معاملات مربوط به عملیات بازار باز، قیمت اوراق بهادار و ارز و مقدار آن در سازوکار حراج تعیین می‌شود و اداره عملیات بازار باز نسبت به انجام معاملات از طریق کارگزاری بانک در قیمت‌ها و مقادیر مشخص شده در حراج اقدام می‌نماید.

ماده ۱۳: سازوکار انجام حراج به شرح زیر می‌باشد:

- (۱) اداره عملیات بازار باز اجرای حراج و نوع آن (خرید یا فروش قطعی، توافق بازخرید و ...) را از طریق سامانه بازار به اعضای بازار اعلام می کند.
 - (۲) عملیات بازار باز از طریق حراج مخفی با تبعیض قیمت (مناقصه/مزایده) انجام می شود. در حراج مخفی با تبعیض قیمت، هر عضو بصورت مخفیانه و بدون اطلاع از پیشنهادات سایر مؤسسات، پیشنهادات (حداکثر ۳ پیشنهاد) خرید یا فروش را از طریق سامانه بازار به اداره عملیات بازار باز اعلام می کند. طراحی فرم های اخذ پیشنهادات عضو بر عهده اداره عملیات بازار باز است.
 - (۳) عضو باید پیشنهادات خود را در مهلت تعیین شده در سامانه بازار اعلام نماید. امکان تمدید این مهلت وجود نداشته و مسئولیت هر گونه اشتباه در ارسال سفارشات بر عهده مؤسسه است.
 - (۴) بعد از پایان مهلت مقرر، اداره عملیات بازار باز سفارش های برنده را مشخص و نتیجه را از طریق سامانه بازار به مؤسسه (های) برنده اعلام می کند. نتیجه کلی حراج برگزار شده شامل کل ارزش معاملات و نرخ حاشیه ای برنده (میانگین نرخ یا بالاترین نرخ برنده در حراج خرید و یا پایین ترین نرخ برنده در حراج فروش) به اطلاع عموم رسانده می شود.
 - (۵) در صورت برابر بودن قیمت های مربوط به سفارش های دو یا تعداد بیشتری از مؤسسات، حجم مربوطه به تناسب حجم سفارشات مؤسسات مزبور بین آنها تقسیم می گردد.
 - (۶) بر اساس حجم و قیمت های پیشنهادی برنده شده در حراج، اداره عملیات بازار باز از طریق کارگزاری بانک نسبت به ثبت معاملات در سامانه مبادلات بورس اقدام کرده تا مالکیت اوراق بین مؤسسه و بانک مرکزی منتقل شود.
 - (۷) تسویه ریالی مبادلات توسط اداره معاملات ریالی تا پایان ساعت کاری ساتنا در همان روز انجام می شود.
- ماده ۱۴:** اداره عملیات بازار باز ملزم نیست دلایل عدم پذیرش پیشنهاد را به عضوی که پیشنهادش در حراج برنده نشده است، توضیح دهد.
- ماده ۱۵:** اداره عملیات بازار باز این حق را دارد که همه یا بخشی از پیشنهادات ارائه شده در حراج را بدون ذکر دلیل مردود نماید.
- ماده ۱۶:** جزئیات مربوط به پیشنهادات دریافت شده از مؤسسات در سازوکار حراج محرمانه است و کارکنان اداره عملیات بازار باز نباید این اطلاعات را در اختیار مؤسسه قرار دهند.
- ماده ۱۷:** در چارچوب این شیوه نامه اداره عملیات بازار باز می تواند به صورت مستقیم نسبت به زمان بندی انجام عملیات بازار باز و جزئیات آن تصمیم گیری نماید.

بخش چهارم: تسهیلات قاعده‌مند

الف: اعتبارگیری قاعده‌مند

ماده ۱۸: مؤسسه می‌تواند در چارچوب این شیوه‌نامه بدون محدودیت دفعات از اعتبارگیری قاعده‌مند در نرخ سود سقف استفاده نماید.

ماده ۱۹: اداره عملیات بازار باز به درخواست مؤسسه در قالب ابزارهای «توافق بازخرید» و «معاوضه ارزی» یا اخذ وثیقه به مؤسسه اعتبار پرداخت می‌کند.

ماده ۲۰: اعتبارگیری قاعده‌مند حسب درخواست مؤسسه، در نرخ سود سقف، مشروط به ارائه وثایق کافی در قالب ابزارهای ذکر شده در ماده ۱۹ و در سررسید یک‌شبه توسط اداره عملیات بازار باز اجرا می‌شود.

ماده ۲۱: اداره معاملات ریالی در ساعت ۱۲:۰۰ روز سررسید اعتبارگیری قاعده‌مند، نسبت به تسویه اصل و فرع اعتبار دریافت شده از حساب جاری مؤسسه نزد بانک مرکزی اقدام می‌نماید.

تبصره: در زمان تسویه اعتبار، در صورتی که مانده حساب جاری مؤسسه نزد بانک مرکزی کمتر از اصل و فرع اعتبار اعطایی باشد، اداره عملیات بازار باز اعتبار را نکول شده محسوب کرده و نسبت به تملک وثایق و فروش آن در آینده جهت تسویه بدهی و هزینه‌های متعلقه بابت اعتبار مورد نظر اقدام خواهد نمود.

ماده ۲۲: اعطای اعتبار از طریق تمدید قراردادهای قبلی مربوط به اعتبارگیری قاعده‌مند مجاز نیست و اعتبارگیری قاعده‌مند بر اساس نرخ سود سقف و ارزش وثیقه در روز انعقاد قرارداد صورت می‌گیرد.

ماده ۲۳: در اعتبارگیری قاعده‌مند با استفاده از قرارداد توافق بازخرید بر پایه اوراق بهادار یا ارز، قیمت اعمال قراردادهای اختیار خرید و فروش در سررسید به صورت زیر تعیین می‌گردد:

$$P_n = P_0 \left(1 + \left(\frac{\bar{i}}{365} \right) \times n \right)$$

\bar{i} : نرخ سود سقف

n : تعداد روزهای قرارداد (در قرارداد یک‌شبه n برابر یک است)

P_n : قیمت اعمال اختیار خرید و اختیار فروش در سررسید

P_0 : قیمت دارایی پایه در عقد بیع

ماده ۲۴: در صورت ارائه درخواست استفاده از اعتبارگیری قاعده‌مند در قالب وثیقه‌گیری و معرفی وثیقه کافی توسط مؤسسه، اداره عملیات بازار باز نسبت به انجام مراحل مسدودی وثیقه اعلامی به شرح ماده ۴۵ اقدام می‌نماید.

ب: سپرده گذاری قاعده‌مند

ماده ۲۵: مؤسسه می‌تواند در زمان فعالیت بازار نسبت به سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی در نرخ سود کف و بدون محدودیت (دفعات و حجم) اقدام کند.

ماده ۲۶: سپرده‌گذاری قاعده‌مند می‌تواند در قالب عقد «ودیعه» و ابزار «توافق باز خرید معکوس» حسب توافق اداره عملیات بازار باز و مؤسسه انجام شود.

ماده ۲۷: سررسید سپرده‌گذاری قاعده‌مند یک‌شبه بوده و حسب توافق مؤسسه و اداره عملیات بازار باز می‌تواند از یک‌شب تا دو هفته تعیین شود.

ماده ۲۸: مؤسسه از شروع به کار بازار تا دو ساعت مانده به پایان کار ساتنا فرصت دارد تا بخشی از ذخایر مورد نظر خود را از حساب جاری نزد بانک مرکزی به حسابی که به همین منظور نزد بانک مرکزی افتتاح می‌شود منتقل نماید.

ماده ۲۹: در سررسید سپرده‌گذاری قاعده‌مند، اداره معاملات ریالی اصل سپرده مؤسسه را حداکثر تا ساعت ۹:۰۰ به حساب جاری مؤسسه نزد بانک مرکزی واریز می‌نماید. محاسبه سود سپرده‌گذاری قاعده‌مند روزشمار و پرداخت آن به صورت ماهانه انجام می‌شود. سود سپرده‌گذاری قاعده‌مند به صورت زیر تعیین می‌گردد:

$$DI = A_0 \left(\frac{i}{365} \times n \right)$$

A_0 : مبلغ سپرده‌گذاری قاعده‌مند در زمان عقد قرارداد

i : نرخ سود کف

n : تعداد روزهای قرارداد. (در قرارداد یک‌شبه، n برابر یک است)

DI : سود سپرده‌گذاری قاعده‌مند

بخش پنجم: کارگزاری بانک مرکزی

ماده ۳۰: اداره عملیات بازار باز می‌تواند با هدف تغییر در ترکیب اوراق بهادار متعلق به بانک مرکزی و با حفظ ثبات نرخ سود در بازار، اقدام به خرید و فروش اوراق بهادار در بازار ثانویه با کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی نماید.

ماده ۳۱: ترکیب بهینه اوراق بهادار متعلق به بانک مرکزی توسط اداره عملیات بازار باز پیشنهاد و پس از تایید رئیس کل به اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۳۲: اداره عملیات بازار باز می‌تواند با هدف تعمیق بازار پول و افزایش نقدشوندگی ابزارهای مالی کوتاه‌مدت، نسبت به ارائه خدمات کارگزاری به مؤسسه اقدام نماید. تخفیف نرخ کارمزد ارائه خدمات به مؤسسه، توسط اداره عملیات بازار باز پیشنهاد و به تایید رئیس کل خواهد رسید.

ماده ۳۳: در راستای کاهش ریسک اعتباری در بازار، اداره عملیات بازار باز می‌تواند از ابزار توافق بازخرید اوراق بهادار و سازوکار اجرایی مصوب هیات عامل مورخ ۱۳۹۹/۱/۱۲ برای افزایش معاملات امن استفاده کند و همچنین اداره عملیات بازار باز می‌تواند با همکاری سازمان بورس نسبت به راه‌اندازی بازار توافق بازخرید اوراق بهادار با سررسید کمتر از یک سال اقدام نماید.

ماده ۳۴: اداره عملیات بازار باز با موافقت مؤسسه می‌تواند اوراق فروخته شده به مؤسسه را به صورت امانت نزد خود نگاه دارد و در عملیات اعتبارگیری قاعده‌مند از این اوراق استفاده نماید. مؤسسه می‌تواند در هر زمان تمام یا بخشی از اوراق خود را که نزد بانک مرکزی است و به عنوان وثیقه ثبت نشده است، درخواست کند.

بخش ششم: اعتباردهی بلندمدت

ماده ۳۵: اعطای اعتبار بلندمدت با سررسید بیش از ۹۰ روز به مؤسسه، پس از بررسی اداره اعتبارات و اخذ مجوزهای لازم از کمیسیون اعتباری بانک مرکزی در چارچوب عقود اسلامی ممکن است. انعقاد قرارداد اعطای اعتبار بلندمدت منوط به اخذ وثیقه توسط اداره عملیات بازار باز و در نرخ سود سقف خواهد بود.

تبصره: اعطای اعتبار بلندمدت برای بانک‌های دولتی و بانک‌های مشمول اصل ۴۴ قانون اساسی در خصوص تکالیف قانونی و مصوبات هیات وزیران مبنی بر اعطای تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی یا تامین نیازهای ضروری کشور (از جمله کالاهای اساسی و ...) مشمول بند فوق قرار نمی‌گیرد.

ماده ۳۶: اداره عملیات بازار باز نسبت به انجام مراحل مسدودی وثیقه اعلامی به شرح ماده ۴۵ اقدام می‌نماید.

ماده ۳۷: پرداخت اعتبار بلندمدت به مؤسسه با هماهنگی اداره عملیات بازار باز و مشروط به حفظ ثبات نرخ سود در بازار تعیین می‌شود.

ماده ۳۸: مؤسسه می‌تواند در قبال وثایق قبلی تودیع شده نزد بانک مرکزی و مشروط به کفایت آنها نسبت به ارائه درخواست اخذ اعتبار جدید اقدام نماید.

ماده ۳۹: مؤسسه مکلف است در سررسید اعتبار دریافتی، نسبت به تسویه اصل و سود آن اقدام نماید و پس از تسویه اعتبار دریافتی مراتب را به ادارات اعتبارات، عملیات بازار باز و معاملات ریالی اعلام نماید.

تبصره ۱: مؤسسه می‌تواند قبل از سررسید اعتبار نسبت به تسویه اعتبار دریافتی اقدام نماید.

تبصره ۲: در صورتی که در زمان تسویه به هر دلیلی، مانده حساب جاری مؤسسه نزد بانک مرکزی در پایان روز کمتر از اصل و فرع اعتبار اعطایی باشد، اداره عملیات بازار باز اعتبار را نکول شده محسوب کرده و نسبت به تملک وثایق و فروش آن جهت تسویه بدهی و هزینه‌های متعلقه بابت اعتبار مورد نظر اقدام خواهد نمود.

بخش هفتم: فرآیند گزیر^۱

ماده ۴۰: چنانچه مؤسسه غیردولتی دچار اضافه برداشت شود و قادر به سپردن وثیقه‌های اشاره شده در این شیوه نامه نباشد، تا حداکثر سه بار در ماه و پنج بار در سال و تا حد معینی (که توسط هیات عامل تعیین می‌شود) با وثیقه گرفتن سهام مؤسسه و دارایی‌های واجد ارزش و با تشخیص هیات عامل این امکان برای مؤسسه فراهم می‌شود که طی ۴۵ روز اضافه برداشت خود را تسویه نماید و در صورتی که قادر به تسویه نشود با تشخیص هیات عامل وارد فرآیند گزیر می‌شود. از طرف دیگر، اضافه برداشت بیش از سه بار در ماه یا فراتر از حد معین شده توسط هیات عامل سبب قرار گرفتن مؤسسه در فرآیند گزیر می‌شود. در ضمن، در مدتی که مؤسسه اضافه برداشت را تسویه نکرده است حق توزیع پاداش و توزیع سود سهام (خارج از الزامات قانونی) را ندارد.

تبصره ۱: هیات عامل حسب صلاحدید مبالغ محدود اضافه برداشت مرتبط با نیاز نقدینگی روزانه بانک‌ها را تعیین و تسویه آن می‌تواند حداکثر تا ساعت ۱۲ روز بعد با تایید مدیر اداره معاملات ریالی، صورت پذیرد.

¹ Resolution

تبصره ۲: بانک مرکزی در هیچ حالت حق تملک سهام وثیقه گرفته شده خود مؤسسه را ندارد و در صورت نکول مؤسسه صرفاً می‌تواند (به وکالت) اقدام به فروش آن نماید.

تبصره ۳: در مورد مؤسسات دولتی یا مؤسسات مشمول اصل ۴۴ قانون اساسی، در صورت تکرار و تداوم اضافه برداشت موارد به شورای پول و اعتبار گزارش و در مورد آن تصمیم‌گیری خواهد شد.

تبصره ۴: انجام مراحل گزیر از سوی معاونت نظارت بانک مرکزی پیگیری خواهد شد.

بخش هشتم: فرآیند اخذ، آزادسازی و انتقال مالکیت وثیقه

ماده ۴۱: مؤسسه طی وکالت‌نامه بلاعزل (که توسط بخش حقوقی بانک مرکزی تنظیم شده و به امضای بانک عامل رسیده است) اجازه توثیق، انتقال، فروش و تملک وثایق را به بانک مرکزی به صورت عام جهت اجرای این شیوه‌نامه اعطا می‌نماید.

تبصره: منافع ناشی از وثایق تودیع شده نزد بانک مرکزی از جمله سودهای متعلق به اوراق بهادار، در وثیقه بانک مرکزی می‌باشد. بانک مرکزی پس از تسویه کامل اعتبار و سایر هزینه‌های مترتب بر آن نسبت به آزادسازی وثایق اقدام خواهد کرد.

ماده ۴۲: اوراق بهادار، ارز و طلا که در مالکیت مؤسسه باشد به عنوان وثیقه در اعتبارگیری قاعده‌مند و اعتباردهی بلندمدت پذیرفته می‌شود.

ماده ۴۳: ارزش‌گذاری وثایق مؤسسه برای دریافت اعتبار به صورت زیر خواهد بود:

۱- اوراق بهادار: بر اساس قیمت پایانی اوراق بهادار در آخرین جلسه معاملاتی در سامانه سازمان بورس و اوراق بهادار

۲- ارز: بر اساس نرخ خرید آخرین روز کاری در سامانه نیما

۳- طلا: بر اساس آخرین نرخ اعلامی طلا توسط بانک مرکزی

تبصره: در صورتی که اوراق بهادار ارائه شده به عنوان وثیقه در آخرین جلسه معاملاتی در سامانه سازمان بورس و اوراق بهادار معامله نشده باشد، اداره عملیات بازار باز ارزش روز اوراق را بر اساس آخرین قیمت معاملاتی یا در مقایسه با سایر اوراق مشابه محاسبه می‌نماید.

ماده ۴۴: حداکثر اعتبار قابل پرداخت به مؤسسه بر اساس نرخ‌های تعدیل زیر صورت می‌گیرد:

سررسید اعطای اعتبار			نوع وثیقه
۳۶۶ روز یا بیشتر	۹۱ تا ۳۶۵ روز	۹۰ روز یا کمتر	
-	۹۲	۹۵	اوراق بهادار با سررسید ۳۶۵ روز یا کمتر
۸۵	۹۰	۹۵	اوراق بهادار با سررسید بیش از ۳۶۵ روز
۷۵	۹۰	۹۰	ارز
۷۵	۹۰	۹۰	طلا

تبصره ۱: سررسید اوراق بهادار نباید کوتاه تر از سررسید اعتبار درخواستی مؤسسه باشد.

تبصره ۲: توثیق ترکیبی از وثایق یاد شده جهت اخذ یک اعتبار بلامانع است.

تبصره ۳: در تمام موارد سه گانه، ارزش وثیقه بعد از کسر تعدیل باید برابر با اصل و فرع اعتبار اعطاء شده باشد.

تبصره ۴: در صورتی که ارزش وثیقه بعد از کسر تعدیل به کمتر از اصل و فرع اعتبار اعطا شده کاهش یافت، اداره عملیات بازار باز باید کسری وثایق را از مؤسسه دریافت یا بخشی از اعتبار را دریافت نماید.

ماده ۴۵: فرآیند وثیقه گذاری در اعتبارگیری قاعده مند و اعتباردهی بلندمدت به صورت زیر انجام می شود:

الف- وثیقه اوراق بهادار

۱) مؤسسه طی وکالت نامه ای (که از سوی بخش حقوقی بانک مرکزی تهیه شده است) اجازه دریافت اطلاعات مالکیت اوراق بهادار خود از هر طریق از جمله به صورت برخط از سامانه های سازمان بورس (یا شرکت سپرده گذاری) به همراه اجازه فروش اوراق بهادار توثیقی (در صورت عدم پرداخت اعتبار دریافتی در سررسید) را به بانک مرکزی می دهد.

۲) مؤسسه ضمن ارائه درخواست اخذ اعتبار، مشخصات اوراق بهادار (نوع و تعداد) متعلق به خود را به عنوان وثیقه معرفی می نماید.

- ۳) پس از دریافت درخواست اعتبار و معرفی اوراق بهادار به عنوان وثیقه توسط مؤسسه، اداره عملیات بازار باز اطلاعات مربوط به اوراق بهادار معرفی شده را به صورت برخط از سازمان بورس دریافت می کند و مراحل وثیقه گیری اوراق بهادار را انجام می دهد.
- ۴) اداره عملیات بازار باز بر اساس قیمت پایانی آخرین جلسه معاملاتی اوراق بهادار مزبور در سایت شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، نسبت به ارزش گذاری وثایق اقدام می نماید.
- ۵) اداره حسابداری کل و بودجه و اداره عملیات بازار باز نسبت به تدوین سازوکار نحوه صدور سند و سرفصل های مرتبط با این بند اقدام می نمایند.

ب- وثیقه ارز

- ۱) انتقال ارز با منشأ خارجی به حساب بانک مرکزی جهت وثیقه گذاری صرفاً با تایید اداره بین الملل صورت می پذیرد.
- ۲) پس از دریافت درخواست اعتبار و معرفی وثیقه ارز توسط مؤسسه (حداکثر تا ساعت ۱۳ روز درخواست اعتبار)، اداره عملیات بازار باز مراتب را به اداره بین الملل به منظور انجام مراحل وثیقه گیری اعلام می نماید. درخواست های ارسال شده پس از ساعت ۱۳، در روز کاری بعد قابل بررسی و اقدام می باشد.
- ۳) اداره بین الملل نسبت به اعلام نتایج (حداکثر تا ساعت ۱۵ روز درخواست اعتبار) به اداره عملیات بازار باز اقدام می نماید.
- ۴) نرخ مورد عمل برای محاسبه معادل ریالی وثیقه، بر اساس نرخ ارز آخرین روز معاملاتی سامانه نیما محاسبه می شود.
- ۵) اداره حسابداری کل و بودجه و اداره بین الملل نسبت به تدوین سازوکار نحوه صدور سند و سرفصل های مرتبط با این بند اقدام می نمایند.

پ- وثیقه طلا

- ۱) وثایق طلا (به صورت شمش استاندارد مورد تایید اداره نشر اسکناس و خزانه) باید حداقل یک هفته کاری قبل از اخذ اعتبار جهت انجام مراحل وثیقه سپاری به بانک مرکزی معرفی شوند.
- ۲) اداره عملیات بازار باز پس از دریافت درخواست اعتبار در ازای ارائه وثیقه طلا توسط مؤسسه، مراتب را به اداره نشر اسکناس و خزانه اعلام می نماید.
- ۳) اداره نشر اسکناس و خزانه نسبت به ارزیابی اولیه و ارزش گذاری (براساس قیمت جهانی و نرخ ارزی که از طرف هیات عامل تعیین می شود) و در صورت تایید وثایق نسبت به انجام

مراحل مسدودسازی وثایق یاد شده (انتقال وثایق به اداره نشر اسکناس و خزانه با حضور نماینده مؤسسه و پلمپ وثایق) اقدام و نتایج آن را به اداره عملیات بازار باز اعلام می‌نماید. (۴) اداره حسابداری کل و بودجه و اداره نشر اسکناس و خزانه نسبت به تدوین سازوکار نحوه صدور سند و سرفصل‌های مرتبط با این بند اقدام می‌نمایند.

آزادسازی وثایق

ماده ۴۶: فرآیند آزادسازی وثیقه در اعتبارگیری قاعده‌مند و اعتباردهی بلندمدت به صورت زیر انجام می‌شود.

الف - وثیقه اوراق بهادار

پس از تسویه اعتبار از سوی مؤسسه در سررسید قرارداد، اداره عملیات بازار باز نسبت به رفع مسدودی اوراق بهادار معرفی شده از طریق شرکت سپرده‌گذاری اقدام می‌نماید.

ب - وثیقه ارز

(۱) پس از تسویه اعتبار از سوی مؤسسه، اداره عملیات بازار باز به اداره بین‌الملل رفع مسدودی مانده حساب ارزی معرفی شده را اعلام می‌نماید.
(۲) اداره بین‌الملل نسبت به رفع مسدودی مانده حساب ارزی معرفی شده و اعلام آن به اداره عملیات بازار باز و مؤسسه اقدام می‌نماید.

پ - وثیقه طلا

(۱) پس از تسویه اعتبار از سوی مؤسسه و درخواست مؤسسه مبنی بر آزادسازی وثایق، اداره عملیات بازار باز به اداره نشر اسکناس و خزانه رفع مسدودی وثایق معرفی شده را اعلام می‌نماید.
(۲) اداره نشر اسکناس و خزانه با هماهنگی مؤسسه، نسبت به رفع مسدودی وثیقه و اعلام آن به اداره عملیات بازار باز و مؤسسه اقدام می‌نماید.
(۳) در صورت رفع مسدودی وثایق و عدم مراجعه مؤسسه جهت اخذ وثایق، بانک مرکزی نسبت به اخذ هزینه‌های نگهداری وثایق (از جمله هزینه بیمه، حمل و نقل و ...) از مؤسسه اقدام می‌نماید.

فرآیند انتقال مالکیت وثایق

ماده ۴۷: چنانچه مؤسسه نسبت به تسویه بدهی بابت اعتبار دریافتی در سررسید اقدام ننماید، بانک مرکزی نسبت به تملک وثایق به میزان مانده بدهی، به شرح ذیل اقدام می‌نماید.

الف- وثیقه اوراق بهادار

- ۱) اداره عملیات بازار باز نسبت به تملک وثایق از طریق شرکت سپرده‌گذاری اقدام می‌نماید و می‌تواند آنها را در بازار ثانویه به فروش رساند.
- ۲) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از مانده بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی بیشتر باشد، مابه‌التفاوت به حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی واریز خواهد شد.
- ۳) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از مانده بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی کمتر باشد (حسب قرارداد منعقد شده با مؤسسه) مابه‌التفاوت از حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی با اعلام اداره عملیات بازار باز برداشت خواهد شد.
- ۴) در صورتی که مانده حساب مؤسسه کفایت نماید به ترتیبی که هیات عامل تعیین می‌نماید برای تسویه آن اقدام یا مشمول ترتیبات ماده ۴۰ می‌شود.
- ۵) اداره عملیات بازار باز نتایج اقدامات فوق را جهت تسویه بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی به ادارات مرتبط (اداره معاملات ریالی، اداره اعتبارات و اداره حسابداری کل و بودجه) اعلام می‌نماید.

ب- وثیقه ارز

- ۱) اداره عملیات بازار باز تملک وثیقه اعلامی از محل مانده حساب ارزی را به اداره بین‌الملل اعلام می‌نماید.
- ۲) اداره بین‌الملل ضمن برداشت عین وثایق به نفع بانک مرکزی و صدور اسناد مرتبط، معادل ارزش ریالی وثایق تملک شده را به اداره عملیات بازار باز اعلام می‌نماید.
- ۳) اداره عملیات بازار باز نسبت به اعلام تسویه ریالی مانده بدهی مؤسسه به ادارات مرتبط (اداره معاملات ریالی، اداره بین‌الملل و اداره حسابداری کل و بودجه) و مؤسسه اقدام می‌نماید.
- ۴) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از مانده بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی به بانک مرکزی بیشتر باشد مابه‌التفاوت به حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی با اعلام اداره عملیات بازار باز واریز خواهد شد.
- ۵) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از مانده بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی به بانک مرکزی کمتر باشد (حسب قرارداد منعقد شده با مؤسسه) مابه‌التفاوت از حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی با اعلام اداره عملیات بازار باز برداشت خواهد شد.
- ۶) در صورتی که مانده حساب مؤسسه کفایت نماید به ترتیبی که هیات عامل تعیین می‌نماید برای تسویه آن اقدام یا مشمول ترتیبات ماده ۴۰ می‌شود.

پ- وثیقه طلا

۱) اداره عملیات بازار باز به اداره نشر اسکناس و خزانه درخواست تملک وثایق معرفی شده را می‌دهد. متعاقباً اداره نشر اسکناس و خزانه با هماهنگی اداره حسابداری کل و بودجه ضمن صدور سند تملک وثایق مؤسسه به نفع بانک مرکزی (بر اساس نرخ اعلامی روز طلا توسط بانک مرکزی) مراتب را به ادارات مرتبط بانک مرکزی (اداره عملیات بازار باز و اداره معاملات ریالی) و مؤسسه اعلام می‌نماید.

۲) اداره عملیات بازار باز نسبت به اعلام تسویه ریالی مانده بدهی مؤسسه به ادارات مرتبط (اداره معاملات ریالی، اداره بین‌الملل و اداره حسابداری کل و بودجه) و مؤسسه اقدام می‌نماید. ۳) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از مانده بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی به بانک مرکزی بیشتر باشد مابه‌التفاوت به حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی با اعلام اداره عملیات بازار باز واریز خواهد شد.

۴) چنانچه ارزش وثایق تملک شده از بدهی مؤسسه بابت اعتبار دریافتی به بانک مرکزی کمتر باشد (حسب قرارداد منعقد شده با مؤسسه) مابه‌التفاوت از حساب مؤسسه نزد بانک مرکزی با اعلام اداره عملیات بازار باز برداشت خواهد شد.

۵) در صورتی که مانده حساب مؤسسه کفایت نماید به ترتیبی که هیات عامل تعیین می‌نماید برای تسویه آن مهلت داده می‌شود یا مشمول ترتیبات ماده ۴۰ می‌شود.

بخش نهم: سایر

ماده ۴۸: ادارات عملیات بازار باز، حسابداری کل و بودجه و معاملات ریالی حسب مورد نسبت به بررسی و تعیین حساب‌ها و سرفصل‌های مورد نیاز برای اجرای این شیوه‌نامه اقدام و متعاقباً با درخواست اداره عملیات بازار باز و مجوز عضو محترم هیأت عامل ناظر بر اداره مربوطه حساب‌های لازم توسط اداره معاملات ریالی و سرفصل‌های مرتبط توسط اداره حسابداری کل و بودجه ایجاد می‌گردد.

ماده ۴۹: ارسال پیشنهاد جهت شرکت در عملیات بازار باز، امضای قرارداد افتتاح حساب ودیعه یا ارسال درخواست اخذ اعتبار از بانک مرکزی توسط مؤسسه به عنوان قبول این شیوه نامه توسط مؤسسه تلقی می‌شود.

فصل دوم : شیوه نامه اجرایی «انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه»

فصل سوم

شیوه نامه استفاده
از توافق باز خرید
منطبق با شریعت
در بازار بین بانکی
ریالی

مصوبه مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۳ شورای فقهی بانک مرکزی در خصوص استفاده از «توافق باز خرید منطبق با شریعت»

گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با موضوع «توافق باز خرید (ریپو) منطبق با شریعت در عملیات بازار باز» در هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۳ شورای فقهی بانک مرکزی مطرح و شورا مقرر نمود:

استفاده از «توافق باز خرید منطبق با شریعت» در بازار بین بانکی با لحاظ شرایط زیر مجاز است:

- قرارداد توافق باز خرید در بازار بین بانکی، مبتنی بر عقد بیع منعقد شود و آثار عقد بیع در رابطه با آن اجرا گردد.
- شرط باز خرید وجود نداشته باشد و فرایند بر مبنای دو اختیار خرید و فروش میان طرفین (بانک مرکزی و بانکها) برقرار گردد.
- موضوع قرارداد، شامل انواع اسناد خزانه اسلامی، اوراق مشارکت، صکوک اجاره و سایر اوراق و ارز (به تشخیص بانک مرکزی) باشد.
- به منظور پوشش ریسک اعتباری مستتر در فرایند استفاده از ابزار توافق باز خرید، تعیین و میزان وجه تضمین توسط بانک مرکزی بلامانع است.
- توافق باز خرید بین بانک مرکزی با بانکهای دولتی و غیردولتی و بانکها با یکدیگر بلاشکال است. با عنایت به اینکه در بانکهای دولتی عملیات بازار باز عمدتاً با استفاده از منابع وکالتی (سپردههای سرمایه گذاری) انجام می پذیرد، انجام آن بین بانکهای دولتی و یا بین بانکهای دولتی و بانک مرکزی فاقد اشکال است.

شیوهنامه استفاده از توافق باز خرید منطبق با شریعت در بازار

بین بانکی ریالی

(مصوب ۱۳۹۹/۱/۱۲ هیات عامل بانک مرکزی)

مقدمه

با استناد به بند (۳) مصوبه یکهزار و دویست و هشتاد و نهمین صورتجلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۲۹ شورای پول و اعتبار و تصویب استفاده از «توافق باز خرید منطبق با شریعت» در بازار بین بانکی در هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۹/۱۳ شورای فقهی بانک مرکزی، «شیوهنامه استفاده از توافق باز خرید در بازار بین بانکی ریالی» که از این پس به اختصار «شیوهنامه» نامیده می شود، به شرح ذیل تصویب می گردد:

بخش اول - مفاهیم و کلیات

ماده ۱: اصطلاحات و واژه‌های به کار رفته در این «شیوهنامه» دارای معانی به شرح زیر می باشند:

- (۱) «**بانک مرکزی**»: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- (۲) «**مؤسسه**»: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد
- (۳) «**دارایی پایه**»: انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه‌داری کل کشور نظیر اسناد خزانه اسلامی و انواع صکوک
- (۴) «**ذخایر**»: بدهی بانک مرکزی به مؤسسه که به دو شکل سپرده قانونی و دیداری نزد بانک مرکزی نگهداری می شود
- (۵) «**بیع**»: عقدی است که به موجب آن دارایی پایه در ازای قیمت مشخص بین بانک مرکزی با مؤسسه یا مؤسسه با مؤسسه دیگر مبادله می شود. بانک مرکزی در فرایند مبادله مزبور، از طریق بستانکار یا بدهکار کردن حساب جاری مؤسسه، ذخایر مؤسسه را افزایش یا کاهش می دهد
- (۶) «**اختیار خرید**»: قرارداد بین خریدار و فروشنده دارایی پایه که به موجب آن، دارنده اختیار می تواند در تاریخ سررسید، نسبت به خرید دارایی پایه با قیمت مشخص از طرف مقابل اقدام نماید.

- (۷) «**اختیار فروش**»: قرارداد بین خریدار و فروشنده دارایی پایه که به موجب آن، دارنده اختیار می‌تواند در تاریخ سررسید، نسبت به فروش دارایی پایه با قیمت مشخص به طرف مقابل اقدام نماید
- (۸) «**قیمت اعمال**»: قیمتی است که اعمال اختیار خرید یا اختیار فروش براساس آن در تاریخ سررسید صورت می‌پذیرد.
- (۹) «**قیمت مبنای دارایی پایه**»: قیمتی است که اساس محاسبات تسویه نقدی یا فیزیکی اختیار خرید یا فروش در تاریخ سررسید می‌باشد؛ قیمت مبنای اوراق بهادار، قیمت پایانی در آخرین روز کاری فرابورس ایران می‌باشد
- (۱۰) «**توافق با خرید منطبق با شریعت**»: مجموعه عقد بیع و قراردادهای اختیار خرید و اختیار فروش در مورد دارایی پایه می‌باشد که بین بانک مرکزی با مؤسسه یا مؤسسه با مؤسسه دیگر منعقد می‌شود

ماده ۲: با استفاده از توافق با خرید منطبق با شریعت، بانک مرکزی می‌تواند نسبت به اجرای عملیات بازار باز و مؤسسه نسبت به اعتبارگیری از بانک مرکزی (در نرخ سود سقف) یا اعتبارگیری از مؤسسه دیگر (در نرخ توافقی) و سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی (در نرخ سود کف) یا سپرده‌گذاری نزد مؤسسه دیگر (در نرخ توافقی) اقدام نماید.

بخش دوم – نحوه انجام معاملات

ماده ۳: اولین مرحله از توافق با خرید منطبق با شریعت، انعقاد عقد بیع بین فروشنده و خریدار دارایی پایه است که شامل مشخصات خریدار و فروشنده، مشخصات دارایی پایه، قیمت دارایی پایه در تاریخ انجام معامله، حجم معامله، ارزش معامله و تاریخ انجام معامله می‌باشد.

ماده ۴: قرارداد اختیار خرید، بین خریدار و فروشنده دارایی پایه موضوع عقد بیع منعقد می‌گردد و شامل اختیاردهنده (خریدار در عقد بیع)، دارنده اختیار خرید (فروشنده در عقد بیع)، دارایی پایه (دارایی موضوع عقد بیع)، تاریخ سررسید (تاریخ اجرای قرارداد اختیار خرید)، قیمت اعمال و وجه تضمین می‌باشد.

ماده ۵: قرارداد اختیار فروش، بین فروشنده و خریدار دارایی پایه موضوع عقد بیع منعقد می‌گردد و شامل اختیاردهنده (فروشنده در عقد بیع)، دارنده اختیار فروش (خریدار در عقد بیع)، دارایی پایه (دارایی موضوع عقد بیع)، تاریخ سررسید (تاریخ اجرای قرارداد اختیار فروش)، قیمت اعمال و وجه تضمین می‌باشد.

ماده ۶: تاریخ سررسید در قراردادهای مربوط به اختیار خرید و اختیار فروش یکسان می‌باشد.
ماده ۷: تسویه قراردادهای اختیار خرید یا فروش در سررسید صرفاً از طریق نقل و انتقال مالکیت دارایی پایه و بدهکار یا بستانکار کردن حساب جاری مؤسسه نزد بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۸: مجموعه قراردادهای مربوط به توافق بازخرید منطبق با شریعت توسط اداره حقوقی بانک مرکزی تنظیم شده است.

ماده ۹: قیمت فروش در قرارداد بیع و قیمت‌های اعمال در قراردادهای اختیار خرید و اختیار فروش به صورت توافقی بین طرفین تعیین می‌شود. نرخ بازده قرارداد توافق بازخرید منطبق با شریعت براساس رابطه زیر محاسبه شود:

$$P_T = P_0 \left(1 + \left(\frac{i}{365} \right) \times T \right)$$

P_0 : قیمت دارایی پایه در عقد بیع

P_T : قیمت دارایی پایه در قراردادهای اختیار در سررسید (قیمت اعمال)

T : تعداد روزهای قرارداد

i : نرخ بازده قرارداد توافق بازخرید منطبق با شریعت

تبصره ۱: تاریخ سررسید دارایی پایه باید از تاریخ سررسید قراردادهای اختیار طولانی‌تر باشد.
تبصره ۲: چنانچه دارایی پایه موضوع قرارداد از نوع اوراق با درآمد ثابت باشد، قیمت اعمال اختیارهای خرید و فروش باید براساس رابطه زیر به گونه‌ای محاسبه شوند که سود اوراق مزبور از تاریخ قرارداد تا سررسید در آن مستتر باشد.

$$P_T = \left[P_0 - \sum_{n=1}^N \frac{C_n}{\left(1 + \left(\frac{i}{365} \right) \times T_n \right)} \right] \left(1 + \left(\frac{i}{365} \right) \times T \right); T_N \leq T$$

P_0 : قیمت دارایی پایه در عقد بیع

P_T : قیمت دارایی پایه در قراردادهای اختیار در سررسید (قیمت اعمال)

C_n : مبلغ سود پرداختی اوراق

T : تعداد روزهای قرارداد

T_n : تعداد روز تا سررسید

C_n و i : نرخ بازده قرارداد توافق بازخرید منطبق با شریعت

ماده ۱۰: هزینه هرگونه نقل و انتقال مالکیت دارایی پایه مطابق با قوانین و مقررات جاری بر عهده طرفین قرارداد است.

ماده ۱۱: وجه تضمین قراردادهای اختیار خرید و فروش در معاملات مربوط به بانک مرکزی با مؤسسه توسط بانک مرکزی و در معاملات مربوط به دو مؤسسه به صورت توافقی بین طرفین تعیین می‌شود.

ماده ۱۲: وجه تضمین قراردادهای اختیار خرید و فروش بین «بانک مرکزی با مؤسسه» یا «مؤسسه با مؤسسه دیگر» تا تاریخ سررسید نزد بانک مرکزی بلوکه می‌شود.

ماده ۱۳: مدت زمان قرارداد توافق باز خرید منطبق با شریعت (از تاریخ معامله تا تاریخ سررسید قراردادهای اختیار خرید و فروش) حداقل یک روز و حداکثر ۹۰ روز تعیین می‌گردد.

ماده ۱۴: ایجاد بازار ثانویه برای قرارداد توافق باز خرید منطبق با شریعت امکان پذیر است.

ماده ۱۵: انجام معاملات در روزهای شنبه تا پنجشنبه از ساعت ۹:۰۰ تا ۱۷:۳۰ امکان پذیر می‌باشد.

بخش سوم - اعمال اختیارهای خرید و فروش

ماده ۱۶: اختیار خرید یا فروش، منوط به ارائه درخواست از سوی دارنده آن از طریق سامانه بازار بین بانکی به بانک مرکزی حداکثر تا ساعت ۱۰:۰۰ صبح تاریخ سررسید می‌باشد. در صورت عدم ارائه درخواست از سوی دارنده اختیار در مهلت تعیین شده، حسب مورد اختیار خرید یا فروش، اعمال نشده تلقی می‌شود و اختیار دهنده، مسئولیتی در خصوص عدم اعمال اختیار توسط دارنده آن ندارد. در این صورت، وجه تضمین اختیار دهنده، توسط بانک مرکزی به حساب وی واریز می‌گردد.

ماده ۱۷: اعمال یا عدم اعمال اختیار خرید یا فروش برای بانک مرکزی در راستای اهداف سیاست گذاری این بانک صورت می‌گیرد.

ماده ۱۸: در صورت ارائه درخواست اعمال هر یک از اختیارهای خرید یا فروش توسط دارنده آن طی مهلت مقرر و اجرای تعهد توسط طرف مقابل، حسب مورد اقدامات زیر توسط بانک مرکزی انجام می‌شود:

الف - ثبت سفارش خرید و فروش دارایی پایه در سامانه معاملاتی بر اساس قیمت اعمال اختیار خرید یا فروش و انتقال مالکیت دارایی پایه توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه.

ب - تسویه ربالی معامله مورد اشاره در بند «الف».

ج - استرداد وجه تضمین طرف(های) قرارداد.

ماده ۱۹: در صورتی که اختیاردهنده (خرید یا فروش)، تعهدات خود را در مقابل دارنده اختیار ایفاء ننماید، اقدامات زیر توسط بانک مرکزی انجام می‌شود:

الف - مابه‌التفاوت قیمت اعمال و قیمت مبنای دارایی پایه، از وجه تضمین اختیاردهنده، کسر و به حساب دارنده اختیار واریز می‌گردد.

ب - وجه تضمین دارنده اختیار و مانده وجه تضمین اختیاردهنده، به حساب آن‌ها مسترد می‌گردد.

«شرایط عمومی بسته قرارداد توافق با خرید»

تاریخ انعقاد:

با استناد به بند «۳» صورتجلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۲۹ شورای پول و اعتبار و مصوبه هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۱۳ شورای فقهی بانک مرکزی و در راستای شیوهنامه استفاده از توافق با خرید منطبق با شریعت در بازار بین بانکی ریالی، شرایط عمومی بسته قرارداد توافق با خرید شامل قراردادهای بیع، اختیار خرید و اختیار فروش به شرح ذیل مورد توافق قرار گرفته است:

۱- عقد بیع

ماده ۱: عقد بیع عبارت است از معامله تعداد (ردیف ۲ جدول بسته قرارداد توافق با خرید) ورقه (ردیف ۱ جدول بسته قرارداد توافق با خرید) بین امضاءکنندگان ذیل به نمایندگی از بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی به عنوان فروشنده از یک طرف و بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی به عنوان خریدار از طرف دیگر به مبلغ (ردیف ۳ جدول بسته قرارداد توافق با خرید) برای هر ورقه و ارزش کل (ردیف ۴ جدول بسته قرارداد توافق با خرید) برای اوراق موضوع قرارداد و خریدار ضمن قبول آن، در تاریخ انجام معامله (ردیف ۱۳ جدول بسته قرارداد توافق با خرید) کل مبلغ فروش را نقداً به حساب جاری فروشنده نزد بانک مرکزی واریز نمود.

ماده ۲: شرایط حساب جاری فروشنده نزد بانک مرکزی جزء لاینفک قرارداد و مورد پذیرش طرفین می باشد.

ماده ۳: در صورت بروز اختلاف در تفسیر و یا اجرای مفاد این قرارداد، موضوع در هیات عامل بانک مرکزی مطرح و اتخاذ تصمیم می گردد. نظر هیات عامل برای طرفین لازم الاجرا و غیرقابل اعتراض می باشد.

این قرارداد در ۳ ماده و در دو نسخه در تاریخ تنظیم و به امضای مجاز طرفین قرارداد رسیده است و هر دو نسخه در حکم واحد می باشد.

بانک/مؤسسه.....

با نمایندگی: آقای/خانم.....

بانک/مؤسسه.....

با نمایندگی: آقای/خانم.....

۲- قرارداد اختیار خرید

ماده ۱:

۱-۱- قرارداد بین خریدار و فروشنده دارای موضوع عقد بیع که به موجب آن، اختیاردهنده (خریدار در عقد بیع) با واگذاری اختیار خرید به دارنده اختیار (فروشنده در عقد بیع)، متعهد است در تاریخ (ردیف ۵ جدول بسته قرارداد توافق بازخرید) در صورت اعمال اختیار خرید توسط فروشنده، نسبت به فروش مجدد، به قیمت هر ورقه (ردیف ۶ جدول بسته قرارداد توافق بازخرید) و با ارزش کل (ردیف ۷ جدول بسته قرارداد توافق بازخرید) و با مبلغ (ردیف ۱۱ جدول بسته قرارداد توافق بازخرید) به عنوان وجه تضمین، به فروشنده اقدام نماید. در این صورت فروشنده مکلف است همزمان با اعمال اختیار خویش، ارزش کل مذکور در این ماده را به حساب جاری خریدار نزد بانک مرکزی واریز نماید.

۲-۱- همزمان با امضای بسته قرارداد توافق بازخرید، خریدار مکلف است مبلغ (ردیف ۱۱ جدول بسته قرارداد توافق بازخرید) به عنوان وجه تضمین به حساب شماره متعلق به اداره عملیات بازار باز نزد بانک مرکزی واریز نماید. در صورتی که با اجرای اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار خرید توسط فروشنده، خریدار از اجرای تعهد خویش مطابق آن ماده امتناع نماید، همچنین در مواردی که خریدار مطابق قانون مجاز به انجام تعهد نباشد، بنا به اعلام فروشنده مبنی بر عدم ایفای تعهد توسط خریدار مطابق شرایط قرارداد و یا عدم جواز قانونی انجام تعهد توسط خریدار و احراز این موضوع توسط اداره عملیات بازار باز، بانک مرکزی بدون نیاز به انجام هرگونه اقدام حقوقی و قضائی، راساً تا سقف مبلغ مذکور را برداشت و به حساب جاری فروشنده نزد بانک مرکزی واریز می نماید و خریدار حق استرداد وجه تضمین را نخواهد داشت. در صورت انجام تعهد توسط خریدار مطابق شرایط ماده (۱) قرارداد اختیار خرید و یا در صورت عدم اعمال اختیار توسط فروشنده مطابق شرایط قرارداد و یا در صورتی که با اجرای اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار فروش توسط خریدار، فروشنده از اجرای تعهد خویش مطابق آن ماده امتناع نماید، پس از احراز این موضوع توسط اداره عملیات بازار باز، بانک مرکزی مبلغ مذکور را به حساب جاری خریدار نزد بانک مرکزی واریز می نماید.

ماده ۲: کلیه منافع و بازدهی آتی اوراق موضوع معامله از تاریخ انعقاد عقد بیع تا تاریخ اعمال اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار خرید توسط صاحب اختیار، متعلق به خریدار است.

ماده ۳: شرایط حساب‌های مندرج در این قرارداد جزء لاینفک قرارداد و مورد پذیرش طرفین می‌باشد.

ماده ۴: در صورت بروز اختلاف در تفسیر و یا اجرای مفاد این قرارداد، موضوع در هیات عامل بانک مرکزی مطرح و اتخاذ تصمیم می‌گردد. نظر هیات عامل برای طرفین لازم‌الاجرا و غیرقابل اعتراض می‌باشد.

این قرارداد در ۴ ماده و در دو نسخه در تاریخ تنظیم و به امضای مجاز طرفین قرارداد رسیده است و هر دو نسخه در حکم واحد می‌باشد.

بانک/مؤسسه..... بانک/مؤسسه.....
بانمایندگی: آقای/خانم..... بانمایندگی: آقای/خانم.....

۳- قرارداد اختیار فروش

ماده ۱:

۱-۱- قرارداد بین خریدار و فروشنده دارای موضوع عقد بیع که به موجب آن، اختیاردهنده (فروشنده در عقد بیع) با واگذاری اختیار فروش به دارنده اختیار (خریدار در عقد بیع)، متعهد است در تاریخ (ردیف ۸ جدول بسته قرارداد توافق باز خرید) در صورت اعمال اختیار فروش توسط خریدار، نسبت به خرید، به قیمت هر ورقه (ردیف ۹ جدول بسته قرارداد توافق باز خرید) و با ارزش کل (ردیف ۱۰ جدول بسته قرارداد توافق باز خرید) و با مبلغ (ردیف ۱۱ جدول بسته قرارداد توافق باز خرید) به عنوان وجه تضمین، از خریدار اقدام نماید. در این صورت فروشنده مکلف است همزمان با اعمال اختیار توسط خریدار، قیمت کل مذکور در این ماده را به حساب جاری خریدار نزد بانک مرکزی واریز نماید.

۱-۲- همزمان با امضای بسته قرارداد توافق باز خرید، فروشنده مکلف است مبلغ (ردیف ۱۲ جدول بسته قرارداد توافق باز خرید) به عنوان وجه تضمین به حساب شماره متعلق به اداره عملیات بازار باز نزد بانک مرکزی واریز نماید. در صورتی که با اجرای اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار فروش توسط خریدار، فروشنده از اجرای تعهد خویش مطابق آن ماده امتناع نماید، همچنین در مواردی که فروشنده مطابق قانون مجاز به انجام تعهد نباشد، بنا به اعلام خریدار مبنی بر عدم ایفای تعهد توسط فروشنده مطابق شرایط قرارداد و یا عدم جواز قانونی انجام تعهد توسط فروشنده و احراز این موضوع توسط اداره عملیات بازار باز، بانک مرکزی بدون نیاز به انجام هرگونه اقدام حقوقی و قضائی، راساً تا سقف مبلغ مذکور را برداشت و به حساب جاری خریدار نزد بانک مرکزی واریز می‌نماید و فروشنده حق استرداد وجه تضمین را نخواهد داشت. در صورت

انجام تعهد توسط فروشنده مطابق شرایط ماده (۱) قرارداد اختیار فروش و یا در صورت عدم اعمال اختیار توسط خریدار مطابق شرایط قرارداد و یا در صورتی که با اجرای اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار خرید توسط فروشنده، خریدار از اجرای تعهد خویش مطابق آن ماده امتناع نماید، پس از احراز این موضوع توسط اداره عملیات بازار باز، بانک مرکزی مبلغ مذکور را به حساب جاری فروشنده نزد بانک مرکزی واریز می نماید.

ماده ۲: کلیه منافع و بازدهی آتی اوراق موضوع معامله از تاریخ انعقاد عقد بیع تا تاریخ اعمال اختیار مندرج در ماده (۱) قرارداد اختیار فروش توسط صاحب اختیار، متعلق به خریدار است.

ماده ۳: شرایط حساب های مندرج در این قرارداد جزء لاینفک قرارداد و مورد پذیرش طرفین می باشد.

ماده ۴: در صورت بروز اختلاف در تفسیر و یا اجرای مفاد این قرارداد، موضوع در هیات عامل بانک مرکزی مطرح و اتخاذ تصمیم می گردد. نظر هیات عامل برای طرفین لازم الاجرا و غیرقابل اعتراض می باشد.

این قرارداد در ۴ ماده و در دو نسخه در تاریخ تنظیم و به امضای مجاز طرفین قرارداد رسیده است و هر دو نسخه در حکم واحد می باشد.

بانک/مؤسسه.....

با نمایندگی: آقای/خانم

بانک/مؤسسه.....

بانمایندگی: آقای/خانم

۴- بسته قرارداد توافق با خرید

تاریخ انعقاد:

بسته قراردادی حاضر بر اساس شرایط عمومی بسته قرارداد توافق با خرید و با مشخصات مندرج در جدول ذیل، بین امضاءکنندگان ذیل به نمایندگی از بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی به عنوان فروشنده از یک طرف و بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی به عنوان خریدار از طرف دیگر منعقد گردید.

جدول - مشخصات بسته قرارداد توافق با خرید

(۱)	نماد اوراق بهادار
(۲)	تعداد ورقه
(۳)	بهای فروش هر ورقه-ریال
(۴)	کل ارزش فروش اوراق-ریال
(۵)	تاریخ سررسید اختیار خرید
(۶)	بهای هر ورقه در تاریخ سررسید اختیار خرید-ریال
(۷)	کل ارزش اوراق در تاریخ سررسید اختیار خرید-ریال
(۸)	تاریخ سررسید اختیار فروش
(۹)	بهای هر ورقه در تاریخ سررسید اختیار فروش-ریال
(۱۰)	کل ارزش اوراق در تاریخ سررسید اختیار فروش-ریال
(۱۱)	مبلغ وجه تضمین خریدار-ریال
(۱۲)	مبلغ وجه تضمین فروشنده-ریال
(۱۳)	تاریخ تنظیم و امضای بسته قرارداد توافق با خرید

کلیه شرایط مربوط به این بسته قراردادی مطابق شرایط عمومی بسته قرارداد توافق با خرید می باشد که طی نامه شماره مورخ از طرف بانک مرکزی به بانکها و مؤسسات اعتباری غیربانکی ابلاغ گردیده و به امضای طرفین قرارداد رسیده است.

بانک/مؤسسه بانک/مؤسسه

با نمایندگی: آقای/خانم با نمایندگی: آقای/خانم

فصل چهارم

قرارداد
ودیعه

مصوبه شورای فقهی بانک مرکزی در خصوص «قبول سپرده مازاد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی در قالب قرارداد ودیعه»

در بیستمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۱۱، شورای فقهی بانک مرکزی مقرر نمود: مصوبه شورای فقهی پیرامون اوراق ودیعه در مورد قبول سپرده مازاد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی در قالب قرارداد ودیعه در عملیات بازار باز با ضوابط مورد نظر از نظر شرعی مورد تایید است.

قرارداد ودیعه

تاریخ انعقاد:

قرارداد حاضر، بین امضاءکنندگان ذیل به نمایندگی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عنوان ودیعه‌گیر از یک طرف و بانک / مؤسسه اعتباری غیربانکی به عنوان ودیعه‌گذار از طرف دیگر منعقد گردید.

ماده ۱: ودیعه‌گذار با امضای این قرارداد و طبق شرایط مندرج در آن، مبلغ موجودی حساب نزد بانک مرکزی را به صورت امانت و در قالب عقد ودیعه در اختیار ودیعه‌گیر قرار می‌دهد و ودیعه‌گیر حق تملک، تصرف و بکارگیری موجودی آن حساب را ندارد و موجودی حساب مذکور نزد ودیعه‌گیر بلوکه شده و برای ودیعه‌گذار نگهداری می‌شود.

ماده ۲: مدت این قرارداد از تاریخ امضای آن توسط طرفین تا هنگام فسخ قرارداد توسط یکی از طرفین تعیین می‌گردد.

ماده ۳: ودیعه‌گذار می‌تواند موجودی حساب موضوع ماده (۱) این قرارداد را از طریق حواله (ساتنا) تغییر دهد.

ماده ۴: ودیعه‌گیر می‌تواند مبلغی را به عنوان پاداش متناسب با موجودی حساب موضوع ماده (۱) این قرارداد و متناسب با مدت ودیعه‌گذاری به ودیعه‌گذار پرداخت نماید. مبلغ پاداش در چارچوب سیاستگذاری بانک مرکزی و با رعایت سقف نرخ تورم اعلامی توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود.

ماده ۵: نحوه محاسبه پاداش و زمان پرداخت پاداش توسط ودیعه‌گیر تعیین و به ودیعه‌گذار اعلام می‌گردد.

ماده ۶: بازپرداخت اصل مبلغ موضوع این قرارداد و مبلغ پاداش متعلقه به حساب جاری ودیعه گذار به شماره نزد بانک مرکزی منظور خواهد شد. ودیعه گیر به محض فسخ قرارداد، نسبت به تسویه اصل مبلغ موضوع قرارداد و مبلغ پاداش متعلقه، اقدام لازم را به عمل خواهد آورد.

ماده ۷: شرایط حساب های مندرج در این قرارداد که جزء لاینفک قرارداد می باشد، مورد پذیرش ودیعه گذار می باشد.

ماده ۸: در صورت بروز اختلاف در تفسیر و یا اجرای مفاد این قرارداد، موضوع در هیأت عامل بانک مرکزی مطرح و اتخاذ تصمیم می گردد. نظر هیأت عامل بانک برای طرفین لازم الاجرا و غیرقابل اعتراض می باشد.

این قرارداد در ۸ ماده و در دو نسخه تنظیم و به امضای مجاز طرفین قرارداد رسیده است و هر دو نسخه در حکم واحد می باشد.

بانک/مؤسسه.....

با نمایندگی: آقای/خانم

بانک/مؤسسه.....

بانمایندگی: آقای/خانم

فصل پنجم

وکالتنامه
در خصوص
توثیق، فروش و
انتقال انواع
اوراق بهادار، ارز
و طلا

وکالتنامه در خصوص توثیق، فروش و انتقال انواع اوراق بهادار

موکل: بانک ... و نشانی ... با نمایندگی: ...

وکیل: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی تهران، بلوار میرداماد، پلاک ۱۹۸ با نمایندگی: ...

مورد وکالت: پس از رفع موانع قانونی، اختیار کسب اطلاع از آخرین وضعیت کلیه اوراق بهادار متعلق به موکل از جمله کد سهامداری، نماد، تعداد کل اوراق بهادار و وضعیت آنها، تاریخ سررسید، قیمت آخرین جلسه معاملاتی اوراق و یا آخرین قیمت اوراق در روز قبل بنا به درخواست وکیل از شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و همچنین اقدام به توثیق، فروش و انتقال انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه‌داری کل کشور متعلق به موکل، به هر یک از انواع عقود اعم از معین و غیر معین به هر شخص و اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی ولو به خود وکیل به هر میزان و هر مبلغ با تشخیص وکیل و دریافت وجه حاصل از سررسید اوراق مورد وثیقه و منافع، حقوق و متعلقات آن به حساب وثیقه‌گیر ولو خود وکیل بابت کلیه خطوط اعتباری، سپرده‌گذاری و اعتبار اعطایی بین روز و اضافه برداشت و فک وثیقه فوق‌الذکر و در وثیقه قراردادن مجدد آن به نفع هر شخص حقیقی و حقوقی ولو به خود وکیل در قبال هر میزان و مبلغ به تشخیص بانک مرکزی و دریافت و واریز وجه ناشی از فروش یا انتقال مورد وثیقه به حساب خود وکیل و جبران خسارات، هزینه‌ها و ضرر و زیان وارده به وثیقه‌گیر ولو خود وکیل از سوی موکل و امضاء ذیل اسناد و اوراق و فرم‌های مربوطه ولو گواهی امضاء در هر مرجع ولو دفاتر اسناد رسمی و قبول شرایط ضمن‌العقد و اسقاط کافه‌خيارات باعلی درجه آن و ارائه و دریافت اسناد و مدارک ولو کپی و المثنی و ارائه و دریافت رسید و مراجعه به بانک و ظهرنویسی چک‌های حاصل از انتقال و یا فروش مورد وثیقه و متعلقات آن و وصول چک‌ها با حق مراجعه به ادارات دارایی، سازمان‌ها، نهادها و سایر ادارات و پرداخت دیون ناشی از انتقال و یا فروش و اخذ هرگونه مفاصا حساب لازم اعم از دارایی، تامین اجتماعی و غیره و بطور کلی اجرای کلیه حقوق مالکانه موکل نسبت به مورد وثیقه فوق‌الذکر و متعلقات فعلی و آتی آن طبق این وکالت به وکیل تفویض گردید به نحوی که در هیچ یک از مراحل و مراجع و مراجعه به هر یک از شرکت‌ها، سازمان‌ها، ادارات، اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از

دولتی، خصوصی، عمومی، اداره ثبت شرکت‌ها، سازمان بورس و اوراق بهادار، شرکت سپرده گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه، کارگزاری‌ها و هر یک از دوایر تابعه، زیر مجموعه و ذیربط ولو ذکری از آنها در این وکالت به صراحت نشده باشد توسط وکیل انجام می‌گیرد و نیاز به حضور و امضاء مجدد موکل نباشد.

حدود اختیارات وکیل: وکیل مرقوم در انجام مورد وکالت با حق توکیل به غیر کلاً و جزاً و اعطای نمایندگی ولو کراراً با حق عزل وکیل و نماینده انتخابی و تجدید انتخاب آن، دارای اختیارات تامه و نامحدود می‌باشد و هرگونه اقدام و امضاء و اثر انگشت وکیل بجای اقدام و امضاء و اثر انگشت موکل نافذ و معتبر است. حسب‌الاطهار موکل ضمن عقد خارج لازم که شفاهاً منعقد گردیده است حق عزل وکیل و ضم امین و وکیل دیگر را نسبت به مورد وکالت و همچنین کلیه حقوق و منافع مربوط به اوراق مورد وثیقه از جمله امکان توثیق، فروش و انتقال موضوع وثیقه و یا دریافت بهای اسمی یا منافع یا متعلقات ناشی از اوراق در تاریخ سررسید و هرگونه اقدام حقوقی نسبت به موضوع وثیقه را تا زمان فک و استرداد مورد وثیقه از خود سلب نموده و به وکیل منتقل می‌نماید.

«وکالتنامه در خصوص توثیق انواع ارز»

موکل: بانک ... و نشانی ... با نمایندگی: ...

وکیل: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی تهران، بلوار میرداماد، پلاک ۱۹۸ با نمایندگی:

...

مورد وکالت: پس از رفع موانع قانونی، توثیق انواع ارز متعلق به موکل نزد بانک مرکزی و تملک آن‌ها توسط وکیل به هر میزان و هر مبلغ بابت کلیه خطوط اعتباری، سپرده گذاری و اعتبار اعطایی بین روز و اضافه برداشت و در وثیقه قرار دادن آن به نفع خود وکیل در قبال هر میزان و مبلغ به تشخیص بانک مرکزی و دریافت و واریز وجوه ناشی از توثیق یا تملیک مورد وثیقه به حساب خود وکیل و جبران خسارات، هزینه‌ها و ضرر و زیان وارده به وثیقه‌گیر ولو خود وکیل از سوی موکل و امضاء ذیل اسناد و اوراق و فرم‌های مربوطه ولو گواهی امضاء در هر مرجع ولو دفاتر اسناد رسمی و قبول شرایط ضمن‌العقد و اسقاط کافه اختیارات باعلی درجه آن و ارائه و دریافت اسناد و مدارک ولو کپی و المثنی و ارائه و دریافت رسید و به طور کلی اجرای کلیه حقوق مالکانه موکل نسبت به مورد وثیقه فوق‌الذکر و متعلقات فعلی و آتی آن طبق این وکالت به وکیل تفویض گردید به نحوی که در هیچ یک از مراحل و مراجع و مراجعه به شرکت‌ها، سازمان‌ها، ادارات، اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی، خصوصی ولو ذکری از آنها در این وکالتنامه به صراحت نشده باشد که توسط وکیل انجام می‌گیرد نیاز به حضور و امضاء مجدد موکل نباشد.

حدود اختیارات وکیل: وکیل مرقوم در انجام مورد وکالت با حق توکیل به غیر کلاً و جزاً و اعطای نمایندگی ولو کراراً با حق عزل وکیل و نماینده انتخابی و تجدید انتخاب آن، دارای اختیارات تامه و نامحدود می‌باشد و هرگونه اقدام و امضاء و اثر انگشت وکیل بجای اقدام و امضاء و اثر انگشت موکل نافذ و معتبر است. حسب‌الظاهر موکل ضمن عقد خارج لازم که شفاهاً منعقد گردیده است حق عزل وکیل و ضم امین و وکیل دیگر را نسبت به مورد وکالت و همچنین کلیه حقوق و منافع مربوط به مورد وثیقه از جمله امکان توثیق، انتقال آن و یا دریافت منافع یا متعلقات ناشی از مورد وثیقه و هرگونه اقدام حقوقی نسبت به موضوع وثیقه را تا زمان فک و استرداد مورد وثیقه از خود سلب نموده و به وکیل منتقل می‌نماید

«وکالتنامه در خصوص توثیق، تملک فروش و انتقال انواع شمش طلای استاندارد»

موکل: بانک ... و نشانی ... با نمایندگی: ...

وکیل: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی تهران، بلوار میرداماد، پلاک ۱۹۸ با نمایندگی...

مورد وکالت: پس از رفع موانع قانونی، اقدام به توثیق، تملک فروش و انتقال انواع شمش طلای استاندارد مورد تایید بانک مرکزی متعلق به موکل، به هر یک از انواع عقود اعم از معین و غیر معین به هر شخص و اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی ولو به خود وکیل به هر میزان و هر مبلغ و واریز وجوه ناشی از عملیات فوق الذکر به حساب وثیقه گیر ولو خود وکیل بابت کلیه خطوط اعتباری، سپرده گذاری و اعتبار اعطایی بین روز و اضافه برداشت همچنین توثیق مجدد آن به نفع خود وکیل در قبال هر میزان و مبلغ به تشخیص بانک مرکزی و دریافت و واریز وجوه ناشی از فروش یا انتقال مورد وثیقه به حساب خود وکیل و جبران خسارات، هزینه ها و ضرر و زیان وارده به وثیقه گیر ولو خود وکیل از سوی موکل و امضاء ذیل اسناد و اوراق و فرم های مربوطه ولو گواهی امضاء در هر مرجع ولو دفاتر اسناد رسمی و قبول شرایط ضمن العقد و اسقاط کافه خيارات باعلی درجه آن و ارائه و دریافت اسناد و مدارک ولو کپی و المثنی و ارائه و دریافت رسید و مراجعه به بانک و ظهرنویسی چک های حاصل از انتقال و یا فروش مورد وثیقه و متعلقات آن و وصول چک ها با حق مراجعه به ادارات دارایی، سازمان ها، نهادها و سایر ادارات و پرداخت دیون ناشی از انتقال و یا فروش و اخذ هرگونه مفاصا حساب لازم اعم از دارایی، تامین اجتماعی و غیره و به طور کلی اجرای کلیه حقوق مالکانه موکل نسبت به مورد وثیقه فوق الذکر و متعلقات فعلی و آتی آن و بیمه هر آنچه مورد وثیقه قرار می گیرد وکالتاً از طرف موکل در برابر آتش سوزی، انفجار، زلزله، سیل، صاعقه و سایر خطرات مرتبطی که وکیل تعیین می کند به مبلغی که مورد تایید وکیل می باشد نزد یکی از شرکت های بیمه مجاز به هزینه موکل به نفع وکیل طبق این وکالت به وکیل تفویض گردید به نحوی که در هیچ یک از مراحل و مراجع و مراجعه به هر

یک از شرکتها، سازمانها، ادارات، اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی، خصوصی، عمومی، اداره ثبت شرکتها و هر یک از دوایر تابعه، زیر مجموعه و ذیربط ولو ذکری از آنها در این وکالت به صراحت نشده باشد که توسط وکیل انجام می‌گیرد نیاز به حضور و امضاء مجدد موکل نباشد.

حدود اختیارات وکیل: وکیل مرقوم در انجام مورد وکالت با حق توکیل به غیر کلاً و جزاً و اعطای نمایندگی ولو کراراً با حق عزل وکیل و نماینده انتخابی و تجدید انتخاب آن، دارای اختیارات تامه و نامحدود می‌باشد و هرگونه اقدام و امضاء و اثر انگشت وکیل بجای اقدام و امضاء و اثر انگشت موکل نافذ و معتبر است. حسب‌الاطهار موکل ضمن عقد خارج لازم که شفاهاً منعقد گردیده است حق عزل وکیل و ضم امین و وکیل دیگر را نسبت به مورد وکالت و همچنین کلیه حقوق و منافع مربوط به مورد وثیقه از جمله امکان توثیق، فروش و انتقال آن و هرگونه اقدام حقوقی نسبت به موضوع وثیقه را تا زمان فک و استرداد مورد وثیقه از خود سلب نموده و به وکیل منتقل می‌نماید.

فصل ششم

دستورالعمل
اجرائی
معاملات در
بازار بین بانکی
ریالی

دستورالعمل اجرایی معاملات در بازار بین بانکی ریالی

در اجرای بند یک مصوبه یک هزار و صد و سومین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۰۷/۱۸ شورای پول و اعتبار دستورالعمل اجرایی عملیات بازار بین بانکی ریالی در تاریخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۷ توسط کمیسیون اعتباری بانک مرکزی تهیه و در تاریخ ۱۳۹۹/۱/۱۲ اصلاح و به شرح ذیل ابلاغ می شود.

ماده ۱: تعاریف و کلیات

- ۱) «بازار»: بازار بین بانکی ریالی
- ۲) «بانک مرکزی»: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مدیر و مقام ناظر بازار
- ۳) «اداره عملیات بازار باز»: اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی
- ۴) «اداره معاملات ریالی»: اداره معاملات ریالی بانک مرکزی
- ۵) «مؤسسه»: بانکها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی یا تاسیس شده بر اساس قوانین جاری
- ۶) «عضو بازار»: بانک مرکزی به عنوان مدیر و مقام ناظر بازار و مؤسسات دارای شرایط عضویت در بازار
- ۷) «سامانه بازار»: سامانه الکترونیکی که معاملات بازار از طریق آن انجام می گردد
- ۸) «ساتنا»: سامانه تسویه ناخالص آنی که به عنوان تنها بستر تسویه معاملات سامانه بازار عمل می کند
- ۹) «معامله گر»: فردی است که از طرف عضو و به حساب وی در بازار معامله انجام می دهد
- ۱۰) «واحد عملیاتی»: واحدی است که توسط عضو تعیین و مسئول انجام معاملات در چارچوب این دستورالعمل شامل بخش های اتاق معاملات و پشتیبانی می باشد
- ۱۱) «اتاق معاملات»: این واحد از طریق سامانه بازار و سایر ابزارهای مورد تایید بانک مرکزی و در چارچوب دستورالعمل حاضر به انجام معاملات اقدام نموده و اطلاعات مربوطه را به بخش پشتیبانی مؤسسه و اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی ارسال می کند

۱۲) «واحد پشتیبانی»: این واحد پس از دریافت اطلاعات مربوط به بازار و انتقال آن به مسئولان مالی مؤسسه، مبلغ، نرخ و مدت معاملات را به اتاق معاملات اعلام می نماید

۱۳) «ذخایر آزاد»: سپرده های آزاد مؤسسه نزد بانک مرکزی

۱۴) «اوراق بهادار»: انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه داری کل کشور (شامل اسناد خزانه اسلامی، اوراق مشارکت و سایر انواع صکوک) و سایر اوراق بهادار مورد تأیید بانک مرکزی

ماده ۲: هدف دستورالعمل

ایجاد سازوکار دقیق مبادلات در بازار با هدف بهبود مدیریت نقدینگی مؤسسات از طریق تسهیل جریان منابع ریالی بین اعضاء و همچنین بستری جهت اجرای سیاست گذاری پولی.

ماده ۳: شرایط عضویت مؤسسه در بازار

- ۱) عضویت در ساتنا
- ۲) اتصال به سامانه بازار
- ۳) ارسال تقاضای کتبی جهت عضویت در بازار توسط مؤسسه متقاضی به اداره عملیات بازار باز
- ۴) تأیید درخواست عضویت مؤسسه متقاضی توسط بانک مرکزی
- ۵) امضا موافقت نامه توسط مدیر عامل مؤسسه متقاضی

ماده ۴: نقش و اختیارات بانک مرکزی

- ۱) بانک مرکزی امور مربوط به برنامه ریزی، سازماندهی، هماهنگی، تدوین مقررات، نظارت و کنترل بازار را برعهده داشته و می تواند به عنوان یک عضو در بازار فعالیت نماید.
- ۲) بانک مرکزی می تواند در شرایط خاص نسبت به تعطیلی بازار، محدود نمودن فعالیت عضو یا اعضا و یا اعمال مقررات خاص، اقدام نماید.

ماده ۵: انواع معاملات در بازار و شرایط آن

الف- سپرده گذاری

عضو بازار می تواند تمام یا بخشی از ذخایر آزاد خود را در قالب عقد و کالت عام به صورت سپرده نزد سایر اعضا سپرده گذاری کند.

تبصره ۱- عضو سپرده‌گذار می‌تواند از عضو سپرده‌پذیر تقاضای وثیقه نماید. نوع وثیقه می‌تواند به شکل اوراق بهادار، ارز و طلا و یا سایر وثایق بر اساس توافق طرفین تعیین گردد.

تبصره ۲- سپرده‌گذاری نزد بانک مرکزی در قالب عقد ودیعه یا وکالت انجام می‌شود.

ب- مبادله اوراق بهادار

(۱) **خرید و فروش قطعی اوراق بهادار:** مبادله اوراق بهادار با ذخایر آزاد به قصد خرید یا فروش که طی آن مالکیت و تمامی ریسک‌های مترتب بر اوراق از فروشنده به خریدار منتقل می‌شود.

(۲) **توافق باز خرید منطبق با شریعت:** این قرارداد مبتنی بر عقد بیع همراه دو اختیار خرید و فروش میان طرفین اجرا می‌گردد. بر این اساس به جای شرط باز خرید، همراه قرارداد فروش اولیه اوراق، یک حق اختیار فروش برای خریدار اوراق و یک حق اختیار خرید برای فروشنده اوراق نیز معامله می‌شود.

تبصره: قیمت مبادله اوراق طبق توافق طرفین تعیین می‌گردد.

ج- خرید و فروش دین

دیون قابل خریداری توسط مؤسسه، براساس دستورالعمل اجرایی مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ شورای محترم پول و اعتبار و آیین‌نامه اجرایی مصوب هیأت محترم وزیران (موضوع ماده ۹۸ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران).

تبصره- نرخ تنزیل طبق توافق طرفین تعیین می‌شود.

د - سایر معاملات

انجام سایر معاملات پس از کسب موافقت شورای فقهی بانک مرکزی بلامانع است.

ه- معاملات ترکیبی

عضو می‌تواند در یک روز کاری مجموعه‌ای از انواع معاملات فوق را انجام دهد.

و- شرایط معاملات

(۱) مبلغ هر معامله حداقل ۱۰ میلیارد ریال می‌باشد.

(۲) سررسید انواع معاملات براساس توافق طرفین می‌تواند از یک شب تا یک سال باشد.

(۳) معاملات در بازار مشمول تودیع سپرده قانونی نمی‌باشد.

(۴) وجه التزام عدم ایفای تعهدات توسط طرفین توافق می‌شود. در غیر این صورت بانک مرکزی

در صورت موافقت اعضا، به عنوان حکم در چارچوب ضوابط و مقررات مربوطه اقدام خواهد نمود.

۵) مبنای محاسبه سود معاملات درمورد پارامتر ماه تعداد روزهای ماه (حسب مورد ۲۹، ۳۰ یا ۳۱ روز) و ملاک محاسبه در رابطه با سال، تعداد روزهای سال (۳۶۵ یا ۳۶۶ روز) در نظر گرفته می‌شود و سایر معاملات تابع مقررات مربوطه ناظر بر آنها و به صورت روزشمار می‌باشد.

۶) انجام معاملات، با ابلاغ نحوه تسویه آن معاملات توسط بانک مرکزی، امکان‌پذیر است. (۷) در روزهایی که فعالیت بازار به دلایل خاص یا تعطیلات رسمی متوقف می‌گردد، سررسید معاملات به صورت خودکار به اولین روز کاری بعد تغییر می‌یابد.

۸) سایر سازوکارها و مقررات ناظر بر مبادله اوراق‌بهادار مطابق شیوه‌نامه «دستورالعمل انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی» خواهد بود.

ماده ۶: مسئولیت اعضا

به منظور فراهم نمودن امکان فعالیت در بازار، هر عضو موظف به برنامه‌ریزی، سازماندهی و هماهنگی داخلی، ایجاد اتاق معاملات بازار و سایر قسمت‌های اتاق معاملات خود و تهیه دستورالعمل‌های مربوطه باتوجه به موارد ذیل می‌باشد:

۱) عضو باید کلیه قوانین، مقررات و بخشنامه‌ها را با آخرین اصلاحات به صورت روزآمد به بخش انجام معاملات و معامله‌گران ابلاغ نموده و امکانات آموزشی را برای معامله‌گران فراهم آورد.

۲) عضو موظف به تعیین معامله‌گران و تعریف حیطه مسئولیت آنها می‌باشد.

۳) عضو باید اختیارات لازم برای انجام معامله را به معامله‌گران خود تفویض نماید.

۴) عضو مسئول معاملات معامله‌گران خود بوده و تعهدات ایجاد شده توسط معامله‌گران، تعهد عضو تلقی شده و لازم‌الاجرا است.

۵) عضو باید فهرستی از سایر اعضای بازار را که از نظر آن عضو برای معامله معتبر است، به صورت روزآمد در اختیار اتاق معاملات و معامله‌گران خود قرار دهد.

۶) عضو موظف به بررسی وضعیت اعتباری، تعیین سقف عملیاتی و نوع معامله مجاز با سایر اعضا و ابلاغ آن به اتاق معاملات و معامله‌گران خود می‌باشد.

۷) عضو ضمن تعیین چارچوب گزارش‌دهی داخلی، موظف به ارائه گزارش عملیات روزانه خود حسب درخواست بانک مرکزی است.

- ۸) عضو موظف است مسئولین و معامله‌گران خود را از مفاد آخرین مقررات مقابله با پولشویی و تامین مالی تروریسم آگاه نماید.
- ۹) عضو موظف به تعیین حداقل مبلغ هر معامله در چارچوب بند (و) ماده ۵ این دستورالعمل می‌باشد.
- ۱۰) عضو موظف به مدیریت بهینه جریان وجوه و برآورد و تعیین حجم معاملات در ابتدای هر روز و ابلاغ آن به اتاق معاملات و معامله‌گران خود می‌باشد.
- ۱۱) عضو موظف به تعیین دامنه نرخ دریافتی و پرداختی انواع معاملات به اتاق معاملات و معامله‌گران خود می‌باشد.
- ۱۲) با توجه به ممنوعیت انجام معامله برای حساب شخصی و به منظور جلوگیری از هرگونه سوء استفاده احتمالی، ضمن اعمال کنترل‌های نامحسوس، عضو باید ترتیبی اتخاذ نماید تا مشخصات کلیه حساب‌ها شامل شماره حساب‌ها و ... را از طریق پیام سوئیفت و یا سایر پیام‌رسان‌های جایگزین به کلیه اعضاء ابلاغ و از آنها خواسته شود صرفاً از این طریق عمل نمایند.
- ۱۳) در صورت بروز اختلاف، بانک مرکزی مشروط به پذیرش حکمیت این بانک از سوی طرفین اختلاف و پس از ارسال تقاضای کتبی از طرف هریک از آنها به اداره عملیات بازار باز رای نهایی را صادر می‌نماید. رای صادره، از سوی طرفین دعوی لازم‌الاجرا می‌باشد.
- ۱۴) اعضاء موظفند علاوه بر مقررات این دستورالعمل، کلیه مقررات نظارتی و احتیاطی و سایر بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های ابلاغی توسط بانک مرکزی را رعایت نمایند.

ماده ۷: مسئولیت معامله‌گر

- ۱) معامله‌گر، موظف است اطلاعات مورد درخواست مرتبط و موثر در انجام معامله را با حفظ «اصل رازداری و عدم افشای اطلاعات محرمانه» در اختیار معامله‌گر طرف مقابل قرار دهد تا از هرگونه مخاطره اجتناب گردد.
- ۲) معامله‌گر موظف به اعلام نرخ در صورت تماس هر یک از اعضاء می‌باشد. چنانکه اعلام این نرخ صرفاً جنبه اطلاع رسانی داشته باشد، در این صورت باید این امر به صراحت قید شود. چنانچه متقاضی قصد اطلاع صرف از نرخ را داشته باشد این امر را با ذکر عبارت «صرفاً برای اطلاع» اعلام می‌نماید. در غیراین صورت، درخواست نرخ به قصد انجام معامله خواهد بود که برای مبلغ موردنظر معتبر می‌باشد. متقابلاً اعلام‌کننده نرخ نیز باید با ذکر عبارت «صرفاً برای اطلاع» عدم تمایل خود را به انجام معامله اعلام نماید. بدیهی است در صورت عدم ذکر عبارت

فوق، نرخ اعلام شده برای انجام معامله معتبر می باشد که با تصمیم متقاضی، این امر قطعیت یافته و برای طرفین لازم الاجراست.

۳) معامله گر باید مشخصات دقیق هر معامله، شامل نوع معامله، مبلغ، سررسید، نوع وثیقه (در صورت وجود) و نرخ مربوطه را قبل از انجام معامله در سامانه بازار، به اطلاع طرف مقابل برساند.

۴) تبادل نظرمشورتی و اطلاعاتی بین اعضا برای طرفین تعهدی ایجاد نمی کند و هر عضو مسئول مستقیم وضعیت کسری یا مازادی است که خود ایجاد نموده است.

۵) معامله گر باید قبل از انجام معامله، طرف مقابل را شناسایی و تایید نموده و نسبت به برقراری ارتباط صحیح، اطمینان حاصل نماید.

۶) معامله گر تحت هیچ شرایطی نباید طرف مقابل را برای انجام معامله تحت فشار قرار دهد.

ماده ۸: اصول حاکم بر معاملات

در معاملات بازار موارد ذیل باید رعایت شود:

۱) در صورتی که نرخ اعلام شده نرخ قطعی برای معامله باشد، به محض قبول نرخ و مبلغ قطعی از طرف معامله گران، «معامله» به تعهد غیرقابل فسخ و الزام آور تبدیل شده و هیچ شرط و دلیلی برای امتناع از آن قابل پذیرش نیست. اصلاح نرخ با توافق طرفین بعد از انجام معامله بلامانع است.

۲) معامله زمانی قطعی است که متقاضی، موافقت صریح خود را در مدت زمان مشخص شده در طول یک مذاکره در سامانه بازار اعلام نماید.

۳) نرخ اعلام شده تا زمان اعلام نرخ بعدی در تابلو سامانه معاملات، معتبر می باشد.

۴) گفتگوها و مذاکرات بین طرفین باید صریح و عاری از هرگونه ابهام باشد.

۵) در مذاکرات صرفاً از اصطلاحات تخصصی مرتبط استفاده شود.

۶) در صورتیکه شرایط مورد معامله از جمله نرخ، مبلغ، سررسید و ... غیرعادی و خارج از رویه بازار باشد، معامله گر باید ضمن اطمینان از صحت آن، غیرعادی بودن شرایط را به طرف مقابل گوشزد و تقاضای اصلاح نماید. در صورت تکرار، مراتب را به مدیریت عضو مقابل و بانک مرکزی گزارش نماید.

۷) انجام معامله توسط معامله گران برای منافع شخصی ممنوع است.

ماده ۹: فرآیندهای مرتبط با معاملات

۱) کلیه معاملات بازار بین بانکی ریالی از طریق سامانه بازار بین بانکی انجام می گیرد.

۲) انجام هر معامله از سوی اعضا مشروط به رعایت کلیه ضوابط و معیارهای این دستورالعمل و خطمشی‌ها و اصول از پیش تعیین شده داخلی اعضا می‌باشد.

۳) شرایط معامله مورد نظر باید از قبل برای معامله‌گر تعیین شده باشد. معامله‌گر قبل از انجام معامله، موظف به اعلام شرایط مذکور به عضو مقابل از طریق سامانه بازار است.

۴) ارائه پاسخ به هرگونه استعلام (به صورت قطعی یا اطلاعی) به عضو درخواست‌کننده الزامی است.

۵) عضو در انتخاب طرف معامله و انجام مذاکره در سامانه بازار آزاد است.

۶) هر یک از طرفین معامله با قبول شرایط اعلام شده از سوی عضو مقابل ملزم و متعهد به اجرای کامل تعهدات ناشی از معامله می‌باشد.

۷) دریافت، ارسال، ثبت و کنترل دقیق تاییدیه‌ها از وظایف بخش پشتیبانی هر عضو می‌باشد که به منظور حداقل کردن خطاها، سوءتفاهم‌های احتمالی و افزایش حاشیه امنیت است.

۸) پس از انجام هر معامله از طریق سامانه بازار اقداماتی جهت تسویه نهایی و نقل و انتقال وجوه به عمل می‌آید:

الف) پس از انجام معامله در سامانه بازار و تکمیل بخش‌های ضروری، دستور پرداخت مربوطه به صورت خودکار توسط سامانه بازار به ساتنا ارسال می‌گردد.

ب) واحد تسویه (اداره معاملات ریالی بانک مرکزی) نسبت به نقل و انتقال وجوه بین حساب‌ها در چارچوب مقررات سامانه ساتنا و ارسال صورتحساب برای هر عضو اقدام می‌نماید.

تبصره- چنانچه عضوی در بازپرداخت تعهدات خود نکول نماید، آن بانک بایستی ضمن مراجعه به بانک مرکزی و توثیق وثایق مورد نظر این بانک، از تسهیلات با وثیقه استفاده و نسبت به تسویه تعهدات خود اقدام نماید. در صورتی که بانکی قادر به سپرده وثیقه‌های مورد اشاره نباشد مشمول ماده (۱۰) دستورالعمل انجام عملیات بازار باز و اعطای اعتبار در قبال اخذ وثیقه توسط بانک مرکزی قرار می‌گیرد.

ماده ۱۰: ضوابط اتاق معاملات

از حیث برخورداری از اطلاعات طبقه‌بندی شده، اتاق معاملات از حساسیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد و به منظور حفظ اصل محرمانگی اطلاعات، اعضاء مکلف به تدوین سازوکارهای لازم در این خصوص می‌باشند و مسئولیت هرگونه نقض اصل مذکور بر عهده اعضاء خواهد بود.

ماده ۱۱: نرخ بازار بین بانکی

بانک مرکزی در ابتدای هر روز میانگین موزون نرخ معاملات در روز کاری قبل را بر حسب سررسیدهای مختلف به اطلاع اعضا می‌رساند.

ماده ۱۲: ساعات کار بازار

ساعات کار بازار منطبق با ساعات کاری سامانه ساتنا است.

تبصره ۱: روزهای کاری شامل شنبه تا پنجشنبه هر هفته به غیر از روزهای تعطیل رسمی است.

تبصره ۲: انجام معامله در خارج از ساعات اداری و تمدید ساعات کار بازار در شرایط اضطراری، با موافقت بانک مرکزی امکان‌پذیر است.

ماده ۱۳: سایر شرایط و ملاحظات

(۱) شرط‌بندی و تباری با هر هدفی بین معامله‌گران ممنوع است.

(۲) تبادل هدایا بین معامله‌گران چنانچه منطبق با قوانین و مقررات جاری کشور نبوده و برسیاست‌های اتاق معاملات تاثیر داشته باشد ممنوع است. تشخیص این امر بر اساس قوانین و مقررات با مسئول اتاق معاملات می‌باشد.

(۳) عضو موظف است آموزش‌های لازم را در موارد فوق‌الذکر به کارکنان اتاق معاملات و واحد پشتیبانی ارائه نماید.

کارکنان اتاق معاملات باید مراقب اقسام کلاهبرداری‌های احتمالی طراحی شده از سوی افراد داخل و خارج از مؤسسه خود باشند. مسئول اتاق معاملات باید تدابیر لازم جهت جلوگیری از سوء استفاده‌های معامله‌گران برای مقاصد شخصی یا سرپوش نهادن به ضرر و زیان احتمالی و یا انجام معاملات غیرمجاز را اتخاذ نماید.

فصل هفتم

شیوه‌نامه
اجرایی عرضه
اولیه و
معاملات ثانویه
اوراق بهادار
دولتی

شیوهنامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی

به استناد بند (۶) مصوبات چهل و هشتمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۱۳ و بند (۳) صورتجلسه مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۳۰ کمیته موضوع جزء (۱) بند (ک) تبصره (۵) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، «شیوهنامه اجرایی عرضه اولیه و معاملات ثانویه اوراق بهادار دولتی» که از این پس به اختصار «شیوهنامه» نامیده می‌شود، به شرح ذیل به تصویب کمیته مزبور رسید.

بخش اول - تعریف

ماده ۱: اصطلاحات و واژه‌های به کار رفته در این «شیوهنامه» دارای معانی به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱) «سازمان برنامه»: سازمان برنامه و بودجه کشور
- ۲) «وزارت»: وزارت امور اقتصادی و دارایی
- ۳) «بانک مرکزی»: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۴) «سازمان بورس»: سازمان بورس و اوراق بهادار
- ۵) «مرکز»: مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی
- ۶) «بانک‌ها»: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی
- ۷) «اوراق»: انواع اوراق بهادار منتشره توسط خزانه‌داری کل کشور نظیر اوراق مشارکت، انواع صکوک اسلامی (اعم از اجاره، وکالت، منفعت و ...) و اسناد خزانه اسلامی
- ۸) «معامله‌گران اولیه»: عبارتند از بانک‌ها، نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، بیمه‌ها و صندوق‌های بازنشستگی که در اجرای ماده (۸) این شیوهنامه نسبت به خرید اوراق اقدام می‌نمایند

بخش دوم - نحوه همکاری دستگاه‌ها

ماده ۲: سازمان برنامه با رعایت مصوبات ذیربط شورای عالی هماهنگی اقتصادی، کسری منابع لازم را پیش‌بینی و مراتب را برای تامین از طریق انتشار اوراق، به وزارت اعلام می‌نماید.

ماده ۳: وزارت در چارچوب مدیریت جریان درآمد-هزینه دولت (دریافت‌ها و پرداخت‌ها)، سررسید و نرخ سود اسمی اوراق را با هماهنگی سازمان برنامه، تعیین و نسبت به انتشار اوراق اقدام می‌نماید. به منظور پذیرش اوراق در بازار سرمایه ظرف مدت یک روز کاری و انجام امور مربوط توسط بانک مرکزی، مشخصات اوراق و مستندات مربوط به انتشار از جمله نوع اوراق، مکانیزم تعیین نرخ اوراق (ثابت/متغیر)، فرم‌های تعهدنامه ناشر و ضامن و رجیستری پذیرش اوراق، تضمین‌نامه و ... تا سقف مجوزهای صادره در یک یا چند مرحله توسط خزانه‌داری کل کشور حسب مورد به سازمان بورس و بانک مرکزی ارائه می‌شود. مبلغ عرضه، نرخ سود، تاریخ انتشار، سررسید اوراق و سایر مشخصات مربوط متعاقباً به صورت تدریجی توسط مرکز به اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی و بورس مربوطه در بازار سرمایه اعلام می‌شود.

تبصره - نرخ سود اسمی اوراق می‌تواند ثابت (از پیش تعیین شده) یا متغیر باشد و سقف آن توسط کمیته بند (ک) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور تعیین می‌شود.

ماده ۴: اوراق موضوع این شیوه‌نامه از شمول ثبت، صدور مجوز انتشار و عرضه عمومی توسط سازمان بورس معاف می‌باشد و بورس مربوط موظف است با اعلام مرکز ظرف مدت یک روز کاری، پس از دریافت مدارک موضوع ماده (۳)، نسبت به پذیرش اوراق، اعلام نماد و شماره شناسایی بین‌المللی اوراق بهادار (ISIN) که قابلیت معامله در بازارهای بورس و خارج از بورس (دارای مجوز) را داشته باشد، اقدام کند.

تبصره - نقل و انتقال مالکیت اوراق ناشی از معامله اوراق بین بانک‌ها و بانک‌ها با بانک مرکزی در خارج از ساعات و روز کاری جلسات معاملاتی بورس، با ارسال اطلاعات مربوط توسط اداره عملیات بازار باز بانک مرکزی به بورس مربوطه مجاز است. بورس مربوطه موظف است در روز کاری بعد از نقل و انتقال مالکیت، ضمن اخذ مجوز از سازمان بورس، نسبت به انجام نقل و انتقال مذکور اقدام نماید. سازمان بورس دسترسی لازم را برای بانک مرکزی به منظور مشاهده اوراق تحت مالکیت هر بانک فراهم می‌کند.

ماده ۵: معاملات اولیه اوراق در بازار بین‌بانکی ریالی، بازارهای بورس و خارج از بورس، امکانپذیر می‌باشد و معاملات ثانویه با رعایت قوانین و مقررات مربوط در بازارهای بورس و خارج از بورس انجام می‌شود. پذیره‌نویسی اولیه اوراق در بورس مربوط بعد از اخذ نامه معاف از ثبت سازمان بورس انجام می‌شود.

ماده ۶: انجام امور مربوط به سپرده‌گذاری و ثبت، نگهداری و انتقال اوراق بهادار و پایاپای و تسویه معاملات انجام شده برای معاملات اولیه اوراق در بازار بین‌بانکی ریالی، توسط بانک مرکزی مجاز است. هماهنگی امور مذکور در دو سامانه اوراق بازار بین‌بانکی و بازار سرمایه، توسط بانک مرکزی و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه انجام خواهد شد. در صورت شروع معاملات ثانویه در بازار سرمایه، انجام امور فوق‌الذکر توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه انجام می‌شود.

بخش سوم - سازوکار عرضه اولیه اوراق

ماده ۷: بانک مرکزی عرضه اولیه اوراق را انجام می‌دهد. سازوکار عرضه اولیه در بازار اولیه بر اساس حراج مخفی با قیمت یکسان و شامل مراحل ذیل می‌باشد:

۱) بانک مرکزی برگزاری حراج را در اولین روز کاری هفته اطلاع‌رسانی کرده و مشارکت‌کنندگان می‌توانند سفارش‌های خود را (حداکثر سه سفارش) تا مهلت مشخص شده از طریق سامانه‌های ذیربط در بازار پول/سرمایه ارسال نمایند. بورس مربوطه موظف است بر اساس اطلاعیه بانک مرکزی نسبت به مظنه‌گیری و دریافت سفارش از نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، بیمه‌ها و صندوق‌های بازنشستگی اقدام نماید.

۲) سفارشات دریافت شده توسط بانک مرکزی/ بورس مربوطه، پس از اتمام مهلت موضوع بند (۱) برای تصمیم‌گیری به وزارت ارسال می‌شود و وزارت با هماهنگی سازمان برنامه، حداکثر تا پایان وقت اداری روز آتی، نسبت به تعیین قیمت/قیمت‌های (نرخ/نرخ‌های) پذیرفته شده در سازوکار حراج و حداقل مبلغ خرید قابل قبول، برای عرضه اوراق با اولویت سفارش‌دهندگان در فرآیند حراج اقدام می‌نماید.

۳) عرضه اوراق به تمامی خریداران به نرخ‌های یکسان و معادل نرخ/قیمت پذیرفته شده اعلامی، انجام می‌شود.

۴) در مواردی که حجم تقاضاهای خرید با قیمت/قیمت‌های (نرخ/نرخ‌های) پذیرفته شده بیش از حجم عرضه اوراق باشد، تخصیص اوراق با اولویت سفارش‌دهندگان، با تسهیم به نسبت انجام می‌شود.

۵) مبنای قیمت‌گذاری اوراق حراج می‌باشد و می‌تواند به صرف و یا کسر از ارزش اسمی فروخته شود.

۶) بانک مرکزی حداکثر تا روز کاری بعد از اعلام وزارت، منابع حاصل از فروش اوراق به بانک‌ها را به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌نماید. وجوه مربوط به سایر خریداران اوراق (غیر از بانک‌ها) از طریق شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه به حساب مذکور واریز می‌شود.

۷) بانک مرکزی اطلاعات مربوط به حجم و قیمت اوراق معامله شده در حراج را از طریق درگاه اینترنتی خود اطلاع‌رسانی عمومی خواهد کرد.

۸) کلیه بانک‌ها و نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار، بیمه‌ها و صندوق‌های بازنشستگی مجاز به شرکت در حراج اولیه اوراق هستند. وزارت موظف است درخواست پذیرش اوراق خریداری شده توسط نهادهای مالی را حداکثر ظرف مدت یک روز کاری، به سازمان بورس ارسال نماید.

۹) به منظور پرهیز از آثار پولی برنامه‌ریزی نشده انتشار اوراق، بانک مرکزی تعهدی در خصوص میزان و قیمت اوراق فروش رفته در سازوکار حراج ندارد.

۱۰) اوراق خریداری شده توسط نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، پس از پذیرش اوراق در بازارهای بورس یا خارج از بورس توسط سازمان بورس در نصاب نهادهای مالی مذکور لحاظ می‌شود.

۱۱) برگزاری حراج اوراق به صورت هفتگی انجام می‌شود.

ماده ۸: علاوه بر ارسال سفارش در قالب ماده (۷) این شیوه‌نامه، بانک‌ها، نهادهای مالی موضوع بند (۲۱) ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، بیمه‌ها و صندوق‌های بازنشستگی می‌توانند به عنوان معامله‌گر اولیه نیز، در عرضه اولیه و حراج اوراق، مشارکت داشته باشند. وزارت با هماهنگی بانک مرکزی و سازمان برنامه، شرایط تعیین معامه‌گران اولیه اوراق از جمله امتیازات و تعهدات آنها را مشخص می‌نماید.

ماده ۹: معاملات اوراق در بازارهای اولیه معاف از مالیات است و کلیه کارمزدهای خرید و فروش اولیه و ثانویه اوراق توسط ایستگاه معاملاتی بانک مرکزی اعم از کارمزد بورس/فرا بورس، مدیریت فناوری بورس تهران، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و تسویه وجوه اوراق بهادار و حق نظارت سازمان بورس، صفر درصد می‌باشد.

ماده ۱۰: خرید اوراق توسط بانک مرکزی در بازار اولیه اوراق ممنوع است و بانک مرکزی تنها مجاز است با هدف تنظیم نقدینگی و مدیریت نرخ سود، نسبت به خرید و فروش اوراق در چارچوب عملیات بازار باز اقدام نماید.

ماده ۱۱: وزارت به عنوان مسئول انتشار اوراق مجاز است علاوه بر سازوکار مندرج در ماده (۷) این شیوهنامه، از سایر روش‌های انتشار اوراق از جمله تحویل اوراق به طلبکاران، عرضه تدریجی، حراج، فروش اوراق به کسر (کمتر از قیمت اسمی) و پذیره‌نویسی در بازار سرمایه با رعایت مقررات مربوط به بازار سرمایه استفاده کند. در صورت عرضه اولیه اوراق در بازار سرمایه، نرخ کارمزدهای بازارگردانی و تعهد پذیره‌نویسی (عندالزوم) و نرخ کسر اوراق (در موارد فروش اوراق به کسر) حداکثر معادل مازاد نرخ حاصل از مظنه‌گیری نسبت به نرخ سود اسمی می‌باشد. مظنه‌گیری اوراق از طریق سامانه مظنه‌یابی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران انجام خواهد شد. سایر شرایط انتشار از جمله نرخ تعهد پذیره‌نویسی اوراق، بر اساس نتایج ناشی از مظنه‌گیری مذکور پس از تایید وزارت (با هماهنگی سازمان برنامه) تعیین می‌شود.

تبصره- در صورت وجود نرخ آخرین حراج اوراق توسط بانک مرکزی و یا مظنه‌گیری اوراق از طریق سامانه مظنه‌یابی شرکت مدیریت فناوری بورس تهران، در بازه زمانی حداکثر بیست روز قبل از تاریخ انتشار اوراق در بازار سرمایه، استفاده از نرخ مذکور به عنوان مظنه مجاز است.

ماده ۱۲: خزانه‌داری کل کشور و معاونت امور اقتصادی و هماهنگی برنامه بودجه، اقدامات زیربط این شیوهنامه را به ترتیب به نیابت از وزارت و سازمان برنامه انجام می‌دهند.

فصل هشتم

شیوه‌نامه نحوه
محاسبه و
نگهداری
سپرده قانونی
بر اساس روش
میانگین‌گیری

شیوه‌نامه نحوه محاسبه و نگهداری سپرده قانونی بر اساس روش میانگین‌گیری

به استناد مصوبات جلسات مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۱ و ۱۳۹۹/۱/۱۹ شورای محترم پول و اعتبار و همچنین سی و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۲۴ هیأت عامل بانک مرکزی در خصوص سازوکار جدید سپرده قانونی و ابلاغیه حوزه نظارت به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری (نامه شماره ۹۹/۵۷۹۱۲ مورخ ۱۳۹۹/۳/۳)، بدین‌وسیله «شیوه‌نامه نحوه محاسبه و نگهداری سپرده قانونی بر اساس میانگین‌گیری»، به شرح ذیل در تاریخ ۱۳۹۹/۵/۲۷ به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی ابلاغ گردید:

ماده ۱: به منظور پیش‌بینی‌پذیر نمودن جریان ورودی و خروجی ذخایر و کاهش نوسانات نرخ سود در بازار بین‌بانکی و همچنین تسهیل مدیریت نقدینگی بین‌روز بانک‌ها، محاسبه و نگهداری سپرده قانونی نزد بانک مرکزی به صورت میانگین‌گیری از مانده روزهای دوره محاسبه و دوره نگهداری اجرا می‌شود.

ماده ۲: دوره محاسبه و دوره نگهداری سپرده قانونی، هر کدام ۱۴ روز و شامل کلیه روزهای کاری و تعطیل می‌باشند. اداره عملیات بازار باز تقویم زمانی مربوط به شروع و خاتمه دوره محاسبه و دوره نگهداری سپرده قانونی را به صورت سالانه از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی منتشر می‌کند.

ماده ۳: دوره محاسبه سپرده قانونی از روز شنبه شروع و تا پایان روز جمعه دو هفته بعد ادامه می‌یابد. در این دوره، مبلغ سپرده قانونی به صورت جداگانه برای کلیه روزهای دوره محاسبه، محاسبه شده و میانگین آن به عنوان مبلغ سپرده قانونی قابل تودیع توسط هر بانک در دوره نگهداری در نظر گرفته می‌شود.

ماده ۴: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظفند کلیه اطلاعات مربوط به هر دوره محاسبه سپرده قانونی را در قالب جدول (۱) و حداکثر یک روز قبل از آغاز دوره نگهداری سپرده قانونی به اداره حسابداری کل و بودجه بانک مرکزی ارسال نمایند. کنترل صحت محاسبات سپرده قانونی توسط سامانه‌ای که به این منظور طراحی خواهد شد، صورت پذیرفته و مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ضمن دسترسی به سامانه مذکور، عملکرد

بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی در اجرای صحیح این شیوه‌نامه را به‌صورت موردی بررسی نموده، موارد انحراف احتمالی را گزارش و اقدامات لازم جهت اصلاح را به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی و اداره حسابداری کل و بودجه بانک مرکزی اعلام نماید.

ماده ۵: در صورت افزایش سپرده قانونی و تاخیر در ارائه صورت محاسبات سپرده قانونی از سوی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، اداره حسابداری کل و بودجه نسبت به محاسبه وجه التزام بر اساس ۱۰۰ درصد مبلغ افزایش و تعداد روز تاخیر اقدام می‌نماید.

ماده ۶: دوره نگهداری سپرده قانونی سه روز پس از اتمام دوره محاسبه (اولین سه‌شنبه بعد از اتمام دوره محاسبه) شروع و ۱۴ روز بعد (دوشنبه دو هفته بعد) خاتمه می‌یابد.

ماده ۷: در صورتی که شروع دوره نگهداری (سه‌شنبه) با روز تعطیل رسمی مصادف گردد اسناد مربوط به تودیع سپرده قانونی در اولین روز کاری بعد از تعطیلی ثبت خواهد گردید، ولی دوره نگهداری جهت محاسبات میانگین تغییر نمی‌کند.

تبصره: در تعطیلات طولانی مدت از قبیل عید نوروز مهلت ارسال صورت محاسبات و روز تودیع سپرده قانونی توسط بخش نظارت قابل تغییر می‌باشد.

ماده ۸: اداره حسابداری کل و بودجه بانک مرکزی در روز ابتدای دوره نگهداری سپرده قانونی، حساب سپرده قانونی بانک یا مؤسسه اعتباری را تعدیل و تغییرات متناظر را در حساب جاری آن بانک یا مؤسسه اعمال می‌نماید. مانده این حساب تا پایان دوره نگهداری سپرده قانونی قابل تغییر نیست.

ماده ۹: به منظور تسهیل مدیریت نقدینگی روزانه، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی می‌توانند حداکثر تا ۳۰ درصد سپرده قانونی خود را به صورت اعتبار بین‌روز استفاده نمایند. در این راستا، برای هر یک از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، حساب سپرده میانگین افتتاح می‌شود و بانک‌ها می‌توانند از اعتبار در حساب سپرده میانگین تا سقف ۳۰ درصد سپرده قانونی استفاده نمایند؛ به نحوی که میانگین مانده‌های روزانه این حساب در پایان دوره منفی نباشد (شکل ۱ و ۲). بانک مرکزی حسب شرایط و اقتضائات بازار بین بانکی می‌تواند میزان استفاده بانکها از حساب سپرده میانگین را کاهش یا افزایش دهد.

ماده ۱۰: در صورتی که میانگین مانده‌های روزانه حساب سپرده میانگین در دوره نگهداری برای بانک یا مؤسسه اعتباری منفی شود، اداره حسابداری کل و بودجه بانک مرکزی آن را اضافه برداشت در نظر می‌گیرد و وجه التزام اضافه برداشت متناسب با کسری حساب (معادل ۱۴ برابر

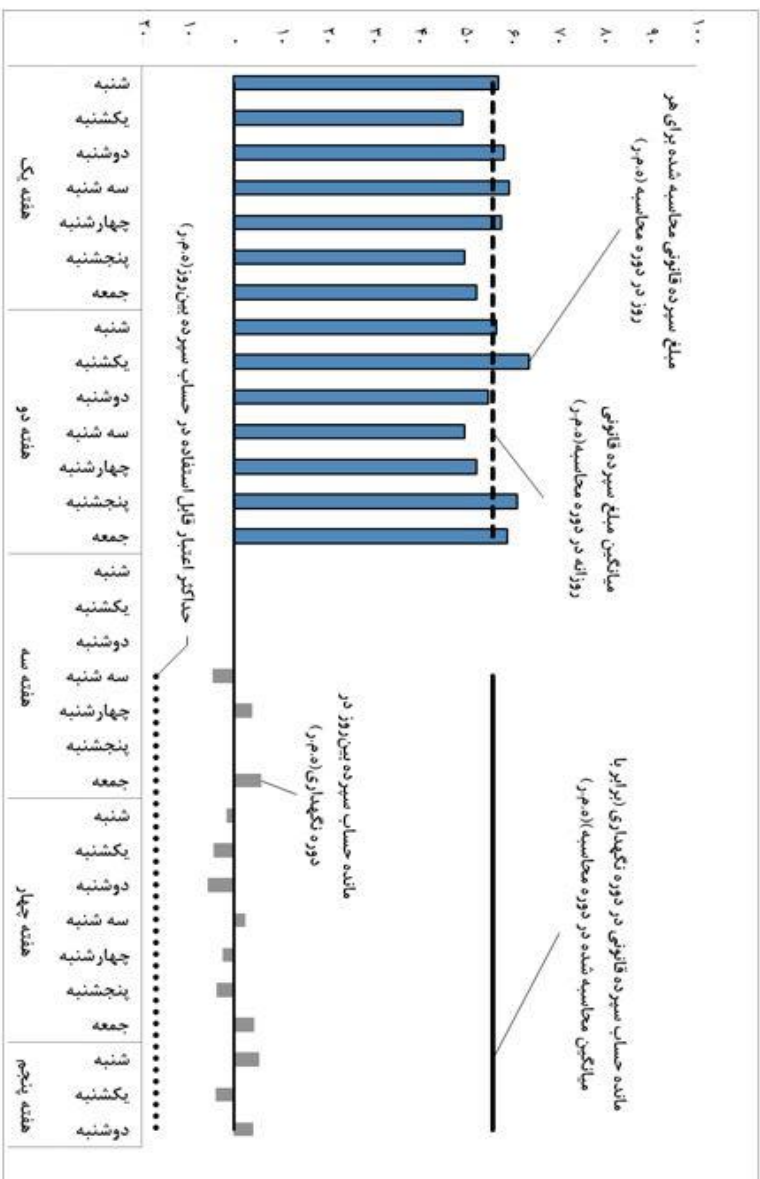
میانگین حساب سپرده بین‌روز در دوره نگهداری) را از حساب جاری بانک کسر می‌کند. اداره معاملات ریالی، گزارش حساب سپرده میانگین را در پایان دوره نگهداری سپرده قانونی به اداره حسابداری کل و بودجه ارسال می‌نماید.

ماده ۱۱: استفاده از ۳۰ درصد سپرده قانونی جهت مدیریت نقدینگی روزانه، جایگزین اعتبار بین‌روز بانک مرکزی می‌شود. در صورتی که نیاز نقدینگی بین‌روز بانک از ۳۰ درصد سپرده قانونی تعیین شده فراتر رود، بانک یا مؤسسه اعتباری تنها در صورت تودیع وثیقه می‌تواند از اعتبار در طول روز بانک مرکزی استفاده نماید.

جدول ۱- سرفصل‌های مشمول محاسبه سپرده قانونی به همراه نحوه محاسبه آن

شکله	نوع سپرده	نسبت سپرده قانونی اقراض ۱۰ درصدی برای تعریف سپرده‌های مشمول	
		مناطق اصلی	مناطق آزاد
ماده سپرده‌ها (مناطق آزاد)	ماده سپرده‌ها (مناطق اصلی)		
	فرض الحسنه جاری ریالی	-۱	-۱
	پشتکاران موکلت به ریال	-۱	-۱
	ماددها مطالبه نشده به ریال	-۱	-۱
	وجه تکفیف منوفی و محجور به ریال	-۱	-۱
	وجه تکفیف به ریال	-۱	-۱
	حواله‌های عهده ما به ریال	-۱	-۱
	وجه اناره شده مصرف نشده	-۱	-۱
	لواج چک‌های بانکی فروخته شده (داخل)	-۱	-۱
+	+		
	جمع سپرده‌های دیداری		
	سپرده فرض الحسنه پس‌انداز ریالی	-۱	-۱
	پس‌انداز فرض الحسنه ویژه مسکن	-۱	-۱
	پس‌انداز فرض الحسنه ویژه جوانان	-۱	-۱
	پس‌انداز فرض الحسنه ویژه مصرف نشده	-۱	-۱
+	+		
	جمع سپرده‌های اقراض اجسنته پس‌انداز		
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت یک‌ساله	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت دو‌ساله	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت سه‌ساله	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت چهارساله	-۱	-۱
	سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت پنج‌ساله	-۱	-۱
	پس‌انداز کارکنان دولت (سهم مستخدم)	-۱	-۱
	پس‌انداز کارکنان دولت (سهم دولت)	-۱	-۱
+	+		
	جمع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار		
	سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها به ریال (بخش دولتی)	-۱	-۱
	سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها به ریال (بخش خصوصی)	-۱	-۱
	پیش‌دریافت معاملات (بخش دولتی و خصوصی)	-۱	-۱
	مستوفی پس‌انداز مسکن (بانک مسکن)	-۱	-۱
	سپرده خرید مسکن	-۱	-۱
	پس‌انداز کارکنان	-۱	-۱
	مستوفی بازپشتگنی کارکنان	-۱	-۱
	حساب بین بانکیها و موسسات اعتباری (خارج از بازار بین بانکی)	-۱	-۱
+	+		
	جمع سایر سپرده‌ها		
	پیش‌دریافت اعتبارات اسنادی (بخش دولتی و خصوصی)	-۱	-۱
	پیش‌دریافت اعتبارات اسنادی داخلی (بخش دولتی و خصوصی)	-۱	-۱
+	+		
	جمع پیش‌دریافت از مشتریان بانک اعتبارات اسنادی		
+	+		
	جمع کل سپرده‌های مشمول سپرده قانونی		
	کل سپرده قانونی قبل از افزایش (مجموع حاصل ضرب ماده سپرده‌ها (۱) در نسبت تعیین شده) (۲)		
	حداکثر وجه نقد قابل کسر از سپرده قانونی (۲٪ کل ماده سپرده‌های مشمول)		
	وجه نقد موجود در ترازنامه بانک (۳)		
	کل سپرده قانونی قابل تودیع (نس از آراهاسازی) (کسر وجه نقد (۳) از سپرده قانونی محاسبه شده (۲))		

شکل ۱- نحوه محاسبه و نحوه نگهداری سپرده قانونی توسط یک بانک موردی با مدیریت نقدینگی مناسب

شکل ۳- نحوه محاسبه و نحوه نگهداری سپرده قانونی توسط یک بانک موردی با مدیریت نقدینگی ضمیمه

